

КАМОЛИ ОДАМӢ ДАР ИЛМ БОШАД...

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОӢ Ӯ АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

**МИНБАРИ
ҲУҚУҚШИНОС**

E-mail: law.tnu.tj@gmail.com

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ * * * * № 6-7 (130-131) 3-ЮМИ АПРЕЛИ СОЛИ 2020, ҶУМӢА

Таърихи ҷашни Наврӯз, ки аз қаъри ҳазорсолаҳо сарчашма мегирад, бо сарнавишти пурпечуб, вале пурифтихору ибратомӯзи халқи тоҷик робитаи ногусастанӣ дорад.

Мардуми фарҳангсолори мо ин ҷашни бостониро аз гузаштагони худ ба мерос гирифта, онро дар суннату анъанаҳо, ҳунарҳои мардумӣ ва адабиёти хаттиву шиғоҳӣ бисёр васеъ ва ба таври шоиста инъикос кардаанд.

Наврӯз, пеш аз ҳама, ҷашни мардумӣ ва як ҷузъи зиндагиву ҷаҳонбинии халқи мо ба ҳисоб меравад.

Наврӯз на танҳо оғози кори марди деҳқон, балки шуруъи гардидани ҳама гуна ташаббусҳои созанда ба хотири боз ҳам ободу пешрафта гардонидани сарзамини аҷдодӣ, тозаву озода намудани манзили зист, сарсабзу гулшӯш кардани хиёбону майдонҳо дар тамоми қаламрави кишвар, аз ҷумла пойтахти он мебошад.

Эмомалӣ РАҲМОН

ДАР ИН ШУМОРА: >>

МАҶЛИСИ
ВОЛИДАӢН

с. 2

ТАҒЙИРОТИ
КАДРӢ

с. 3

ИСТИРДОД
ДАР
МУРОФИАИ
ҶИНОЯТӢ

с. 4-5

МАҚОМИ ЗАН –
МЕҲВАРИ
СИЁСАТИ
ДАВЛАТӢ

с. 6

ШҶРОИ
НАВИ
ДИФОӢ ВА
ОЗМОИШГОҶИ
КРИМИНАЛИСТӢ

с. 8-9

ҲАР
РӶЗИ МО
– НАВРӶЗИ МО

с. 10

ЗУҲУРОТИ
НОМАТЛУБ

с. 13

ҶАМЪОМАДИ ТАНТАНАВӢ БА МУНОСИБАТИ РӢЗИ МОДАР

Санаи 7 марти соли 2020 ба муносибати Рӯзи Модар бо иштироки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ҷамъомади тантанавӣ баргузор гардид.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суҳанронӣ дар ҷамъомади тантанавӣ занону духтарони мамлакатро ба муносибати Рӯзи Модар самимона шодбош гуфта, нақши зан-модари тоҷикро дар ҳифзи му-

зафариятҳои даврони соҳибистиклолӣ ва таҳкими пояҳои давлатдорӣ навини миллӣ бузургу беназир арзёбӣ намуданд.

Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид намуданд, ки Рӯзи Модар дар Тоҷикистон муждаи оғози фасли баҳор ва фарорасии ҷашни Наврӯзи дилафрӯз буда, аз мутобикати сиришти занону духтарони тоҷик ба зебоиву рангорангии табиати Тоҷикистон башорат медиҳад.

Заҳмати шарафманду хизмати содиқонаи занону дух-

тарони тоҷик дар сафи Қувваҳои Мусаллаҳ, сохтмони сарнавиштсози Неругоҳи барқи Роғун ва саҳми бузурги онҳо дар рушди конунгузорӣ, соҳибкорӣ, тичорат, соҳаҳои энергетика, молияву бонкдорӣ, саноату кишоварзӣ, роҳу нақлиёт, соҳаҳои илму маориф, фарҳанг, тандурустӣ, ҷавобдору варзиш ва сайёҳӣ ва дигар самтҳои ҳаёти иқтисодиву иҷтимоии мамлакат маҳсус таъкид карда шуд.

Ба ифтихори Рӯзи Модар

дар ин рӯз барномаи консертии пурмухтavo баргузор гардид, ки фарогири васфи истиклолу озодӣ, ватану ватандорӣ ва мақому манзалати зан-модар дар ҷомеа буд.

Маврид ба ёдоварист, ки дар ҷорабинии мазкур як зумра занону бонувон, ки дар факултет ба ҳайси омӯзгор фаъолияти босамар доранд, иштирок намуда, аз ин ҷорабиниҳои фарҳангӣ хотироти нек ба худ бардоштанд.

www.khovar.tj

НАВРӢЗИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР ШАҲРИ ХУЧАНД

Санаи 22 март Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар тантанаҳои бошукӯҳи ҷашни Наврӯзи байналмилалӣ дар варзишгоҳи марказии шаҳри Хучанд иштирок ва суҳанронӣ карданд.

Президенти кишвар мухтарам Эмомалӣ Раҳмон мардуми вилояти Суғд ва қулли шаҳрвандони Тоҷикистон, ҳамватанони бурунмарзию дигар мардумони ҷаҳонгирандаи Наврӯзи хучастапайро бо фаро расидани ин иди ҷаҳонӣ табрику таҳният гуфта, ба ҳамаи онҳо дар Соли нави аҷлодӣ бахту нишот, сулҳу субот ва ваҳдати ҷовидона орзу карданд.

Пешвои миллат зимни суҳанронӣ доир ба шукуху шаҳомати ҷашни хусравонӣ, эҳё ва риояи анъанаву суннатҳои неки аҷлодон, тadbирҳои созандагӣ, тозагию

озодагии муҳит ва хонадон, иҷрои корҳои саҳоватмандона бо максоди дастгирии табақаи ниёзманд, ки аз рукнҳои ҳоси Наврӯзи ниёгон аст, андешаронӣ карданд.

Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон саҳми мардуми вилоятро дар татбиқи сиёсати созандаи Ҳукумати кишвар, иҷрои барномаҳои давлатӣ ва амалисозии ҳадафҳои стратегӣ неку на-

заррас арзёбӣ карданд.

Мавриди зикр аст, ки сокинони ватандӯсти вилояти Суғд дар доираи омодагӣ ба истикболи сазовори ҷашни бузурги миллӣ — 30 — солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бунёди садҳо иншооти табиноти гуногунро ба роҳ мондаанд, ки қорҳои сохтмонӣ дар онҳо бо маром идома дорад.

Дар охир бори дигар Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон тамоми иштирокчиёни ҷашни Наврӯзиро бо фарорасии фасли зебои баҳор ва Наврӯзи хучастапай шодбош гуфтанд.

Баъди суҳанронии Президенти мамлакат аҳли хунараи устодони санъати кишвар барномаи рангини консертиро пешкаши иштирокчиёни тантанаҳои Наврӯзӣ карданд, ки хеле хотирнишин буд.

МАҶЛИСИ ВОЛИДАӢН

Ҳамкорӣ бо волидайн донишҷӯён яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Дар доираи Нақша-ҷорабинҳои факултети ҳуқуқшиносии силсилавоҳуриҳо бо волидайн донишҷӯён баргузор шуда истодааст. Шурӯъ аз оғози нимсолаи дуюми соли таҳсили 2019-2020 давра ба давра ҷаласаҳои волидайн донишҷӯён доир мегарданд.

Ҳамин тавр, бо ташаббуси бевоқифаи декани факултети ҳуқуқшиносии ДМТ, д.и.х., дотсент Раҳмон Дилшод Сафарбек шурӯъ аз моҳи март соли ҷорӣ ҳар рӯзи шанбе ҷаласаи воли-

дайн донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносии баргузор карда мешавад, ки дар қорҳои он муҳимтарин масъалаҳои бахши таълим, тарбия, илм ва робитаҳои байналмилалӣ мавриди баррасӣ қарор мегиранд. Дар рафти ин ҷаласаҳо роҳбарияти факултети масъалаҳои муҳими ҳаёти сиёсӣ ва ҷамъиятии ҷумҳурий, донишгоҳ ва факултетро муаррифӣ намуда, падару модаронро даъват бар он менамоянд, ки дар таълим ва тарбияи фарзанди худ бетаърифи зоҳир нақунанд, фарзандони худро аз шомил гардидан ба ҳар гуна равия ва соҳмонҳои ифротӣ ва ҷиноятпеша пешгирӣ намоёнд, талош кунанд, ки фарзандонашон рӯ ба илм ва фарҳанг оваранд.

Дар доираи Нақша-ҷорабинҳои садорати факултети ҳуқуқшиносии санаи 14-уми

март соли 2020, соати 14:00 дар толори ТСО-и шаҳраки донишҷӯён воҳурии ҳоссаи роҳбарияти факултети ҳуқуқшиносии бо волидайн донишҷӯёни курси 4-ум, ки соли ҷорӣ хатмкунанда мебошанд, доир гардид. Воқеан баргузорию чунин воҳуриҳо саривактӣ буда, барои омодагии хатмкунандагони факултет ба Комиссияи аттестатсионии хатми соли 2020 таъсири мусбат хоҳад расонид.

Маврид ба таъкид аст, ки зимни баргузорию ҷаласаи мазкур садорати факултети ҳуқуқшиносии волидайн чанд нафар донишҷӯёноро барои саҳми арзанда доштан дар татбиқи сиёсати Ҳукумати мамлакат дар ҷодаи таълиму тарбияи фарзанд, боло бурдани сатҳи маърифатнокии фарзанд, таъмини иштироки фаъолонаи фарзанд дар ҳаёти ҷамъиятӣ ва фарҳангии донишгоҳ, тарбияи фарзанд дар рӯҳияи худшиносии миллӣ, меҳанпарастӣ ва арҷгузорӣ ба арзишҳои Истиқлолияти давлатӣ кадрдонӣ карда, ба онҳо Сипосномаҳои декани факултетро тақдим намуданд. Воқеан чунин шакли кадрдонӣ барои минбаъд низ тарбия намудани фарзандони бонаърифат таъсиргузор аст.

таҳияи
Ҳуснуллои САИДОВ
Ақмал БУРИЕВ

Муассис:
факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармуҳаррир:
Эмомалӣ
МИРАЛӢ
law.tnu.tj@gmail.com

Муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОҲОНЗОДА

Мухаррир:
Некӯз САФАРЗОДА
Тарроҳ:
Ақмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети ҳуқуқшиносии ДМТ;
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқррсаъӣ;
Маҳмудов И.Т.
мудир кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ;
Абдуллоев П.С.
муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байналмилалӣ;

Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ;

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
котиби Шӯрои амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон
Имомзода М.С.
вазир маориф ва илми ҶТ, академики АИ ҶТ;
Хушвахтзода Қ.Х.
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор ректори ДМТ;
Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҶТ;
Маҳмудзода М.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи граждани, академики АИ ҶТ;
Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, узви вобастаи АИ ҶТ;
Раҳимзода М.З.
профессори кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тичорат, узви вобастаи АИ ҶТ;
Диноршоев М.
академики АИ ҶТ.

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфчинӣ шуда бошад.
Рӯнома на ба ҳама андешаи муаллифони мувофиқ аст ва ақриди мухтасифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъбир мерасонад.

Рӯнома дар Вазорати фарҳанги ҶТ тақти №0336/рз аз 18-уми март соли 2016 ба қайд гирифта шудааст.
Нишони идора: ш.Душанбе
Бунӣ Ҳисорак, Шаҳраки Донишҷӯён, факултети ҳуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 907-67-20-20, 939-25-98-28. Теъод: 1000
Навбатдори шумора: Мирали СОБИР

Давлату ҳукумати кишвар дар сиёсати худ накш ва мавкеи занонро дар хаёти чомеа баланд арзёби менамояд. Дастгирӣ намудани ин кишри аҳоли имконият фароҳам меоварад то соҳаҳои мухталиф бо суръати баланд инкишоф ёбанд. Бо назардошти дар сатҳи баланд таҷлил

ТАҶЛИЛИ РЌЗИ МОДАР ДАР ФАКУЛТЕТ

намудани Рўзи Модар таърихи 7 марти соли равон дар шаҳраки донишҷўёни ДМТ ҷамъомади тантанавӣ баргузор гардид. Нахуст, ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, профессор

Хушваҳтзода К.Х. суҳанронӣ намуда, тасмоми бонувони кишвар, махсусан бонувони донишгоҳро бо ин рўзи фараҳбахш самимона табрику шодбош намуда, аз дастгириҳои бонувону занони донишгоҳ

ва ташаббусҳои созандаи модарон дар сиёсати имрўзаи давлату ҳукумат ёдовар шуданд. Дар ҷорабинии мазкур устодон ва донишҷўдухтарони факултети ҳуқуқшиносӣ фаъолона иштирок намуда, барои дастгириҳои ҳамаҷониба аз ҷониби раёсати донишгоҳ ва садорати факултет изҳори сипос намуданд. Сипас, ансамбли халқии “Наврўз” баҳри фароғати ҳозирин ва гиромидошти зан-модар барномаи хуби фарҳангиро намоиш доданд. Ҷорабиниҳои фарҳангӣ дар сатҳи баланд доир гардида, тараннумгари бузургӣ, меҳрубонӣ ва шучоатмандии модарон буд. Воқеан, нақши модарону занон дар таҳким ва рушди чомеа, бунёди оилаи хушбахт, таълиму тарбияи фарзандон ва афзоиши эътибори хонадон ниҳоят муҳимму арзишманд мебошад. Аз ин рӯ, арзанда аст, ки ҳама рўз рўзи модар бошад.

Таҳияи
Азимҷон ҶУРАЕВ

Ноил шудан ба дарҷаҳои гуногуни илм заҳмату талошҳои зиёдро талаб менамояд.

ФАРХУНДА БОД!

Хушбахтона, новобаста аз ин мушкилиҳои устодони факултети ҳуқуқшиносӣ кўшиши онро менамоянд, ки дар ин роҳ муваффақӣ комёр бошанд. Бинобар ин, бо изҳори хушнудӣ ва сарфарозӣ гуфта метавонем, ки дар факултет рўз аз рўз сафи устодони унвондор меафзояд. Аз ҷумла, санаи 10 марти соли 2020 муаллими калони кафедраи ҳуқуқи конститутсионӣ Камолов Шехмаҳмад Ҳамзахонович рисолаи илмӣ худро дар мавзӯи «Танзими ҳуқуқи конститутсионии падидаҳои

шиносӣ Муминзода Нозим Исмаилов рисолаи номзоди худро дар мавзӯи «Танзими ҳуқуқи хифзи истеъмолики нандагонии хизматрасониҳои таълимӣ дар соҳаи таҳсилоти олии касбӣ мутобики қонунгузориҳои ҚТ» ва санаи 17 марти соли 2020 муаллими калони кафедраи ҳуқуқи конститутсионӣ Камолов Шехмаҳмад Ҳамзахонович рисолаи илмӣ худро дар мавзӯи «Танзими ҳуқуқи конститутсионии падидаҳои

химояи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шахрванд дар ҚТ» дар Шўрои диссертатсионии миллии назди факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ сарбаландона дифоъ намуданд.

Идораи рўзномаи «Минбари ҳуқуқшинос», садорати факултети ҳуқуқшиносӣ, устодону кормандон ва донишҷўёни ин даргоҳ Муминзода Н.И. ва Камолов Ш.Х.-ро бо ин дастоварди бузургашон дар соҳаи илм самимона табрик намуда, ба

эшон фатҳи қуллаҳои баланди илмиро таманно менамоянд.

ТАҒЙИРОТИ КАДРӢ

қору фаъолият намуда, барои пешрафти соҳаҳои мухталифи ҳаёти давлативу ҷамъиятӣ хизмати содиқонаву софдилона намуда истодаанд.

Аз ҷумла, санаи 6 марти соли 2020 аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон устодони факултет — Идизода Файзалӣ сардори Раёсати илму маърифати Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Саидзода Шохин директори Агентии назорат дар соҳаи маорифи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъин гардиданд. Инчунин санаи 27 марти соли ҷорӣ ҷаласаи якҷояи Маҷлиси вакилони халқи шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои Фирдавсӣ, И.Сомонӣ, Шохмансур ва

Сино оид ба интихоботи аъзои Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии ҚТ дар ҳавзаи интихоботии бисёрмандатӣ дар шаҳри Душанбе №4 баргузор гардид, ки дар натиҷа панҷ нафар номзад ба аъзогии Маҷлиси миллии пешбарӣ шуданд ва хушбахтона декани факултети ҳуқуқшиносӣ, доктори илмҳои ҳуқуқ, дотсент Раҳмон Д.С. аъзои Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии ҚТ интихоб гардид.

Ҳамчунин дотсенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судӣ Кодиров Далер Сайфуллоевич ба хайси декани факултети муносибатҳои байналмилалӣ Академияи идоракунии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муаллими калони кафедраи ҳуқуқи конститутсионӣ Соибов Зайнид-

дин Маҳмадшарифович ба хайси декани факултети идоракунии давлатии Академияи мазкур таъин гардиданд. Дар баробари ин, дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ Шарифзода С.Ш. сардори бахши назорати сифати таҳсилоти Раёсати таълими ДМТ ва ассистенти кафедраи ҳуқуқи нақлиёт ва ҳуқуқи истифодабарии сарватҳои табиӣ Буриев А.Р. ба вазифаи муовини декан оид ба тарбия дар шўъбаи муносибатҳои байналхалқӣ (ҳуқуқ) ва низоми таҳсилоти кредитӣ таъин гардиданд.

Бо ин назардошт, садорат, хайати устодону кормандони факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ Идизода Ф.Ф., Саидзода Ш., Раҳмон Д.С., Кодиров Д.С., Соибов З.М., Шарифзода С.Ш. ва Бу-

риев А.Р.-ро ба муносибати таъин шуданашон ба чунин вазифаҳои пурмасъулият самимона табрик гуфта, ба онҳо тансиҳативу хушрўзӣ, саодатмандию пирўзӣ ва бурдборихои беназирро таманно доранд!

Таҳияи
Миралӣ СОБИРОВ

Факултети ҳуқуқшиносӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон чун даргоҳи бузургӣ илму маърифат дар омода намудани мутахассисони соҳибтаҷрибаву ватандӯст саҳми бориз дорад. Дастпарварони ин боргоҳи муқаддас имрўз дар вазифаҳои гуногуни давлатӣ

Абдурахим ХОЛИҚЗОДА
д.и.х., профессор

ДУНЯВИЯТИ КОНСТИТУТСИОНӢ: ВОСИТАИ ҲИФЗ АЗ ОЛУДАГИҲОИ ЭЪТИҚОДӢ

(БАХШИДА БА 25-СОЛАГИИ КОНСТИТУТСИЯИ ТОҶИКИСТОН)

(Идома аз шумораҳои гузашта)

ИДДАЕ АЗ ХАНГОМАТАЛАБОНИ МУОСИР, КИ БА ОСИЁБИ НОАМНИИ САЙЁРА, БАХУСУС, ДАР КИШВАРҲОИ ШАРҚ ОБ МЕРЕЗАНД, ДИН ВА ЭЪГИҚОДРО ВОСИТАИ МУБОРИЗА ҚАРОР ДОДААНД.

Онҳо бо ин амалашон ба вазнинтарин ва сангинтарин амали ахлоқӣ дар кори сиёсати ҷаҳонӣ даст зада, динро ба сиёсат мекашанд, эътиқоду эътиқоди мардумро аз роҳи поку беолоиши боварии ботинӣ ба Зоти пок ба ғаризаҳои молӣ ва манфиатҳои гурӯҳӣ олуда менамоянд ва дарк кардан наметавонанд, ки ин амали онҳо ба пахноии қонуниятӣ офарандагии худӣ Офаридгор созгор нест.

Онҳо иштибоҳу камбудие, ки пайравони динҳои дигар то замони нав, дар асрҳои XVII–XVIII роҳандозӣ карда, садди роҳи илму таракқӣ гашта, Аврупо дар ҳолати қафомонӣ ва зулмату истибдоди асримиёнагӣ нигоҳ дошта буданд, имрӯз дар Шарқ ва Осиё такрор карда истодаанд.

Бо ин амалашон олудасозии дин бо сиёсат, демократия ва озодиҳои сиёсӣ шахсиро кашанг истифода менамоянд. Ин рамуз дар кори коркарди назарияи илмӣ мушкилиҳои ҷиддии таҳдоби дорад, ки ҳоло мавзӯи мо нест ва мо танҳо ба ҷанбаи фароғи ахлоқӣ

ва ҳуқуқии масъала таваҷҷуҳ мекунем.

Онҳо аз назари ахлоқӣ гӯё ба меъёрҳои динӣ арҷ мегузоранд, аммо ҳикмати Ватанро чун ғӯшаи имон буданаш (ҳадиси паёмбари Ислому қудрати мухаббат ба Ватанро, ки дар хушнуд будани паёмбари Ислому муаррифӣ гашта, ба табдили қибла сабаб шуданашро (Қуръони карим Сураи Бақара ояти 144) ва бо меҳри Юсуф ба Ватан подшоҳии Мисро беранг гардидашро фаҳм карда наметавонанд; онҳо тоатро қабул доранд, Қаъбаро мепастанд, аммо манзала-ту бузургӣ ва кадр манзалати инсонро, ки паёмбари ислому молу ҷону шарафашро назди Худованд муътабар аз ҳонаи Худо донистааст (ҳадиси паёмбари Ислому), дарк накарда, худро аз фаҳми маънӣ кайҳо ба шаклпарастӣ кашидаанд: «Мусулмонӣ агар, қаъбапарастӣ, Парасторони бутро таъна аз ҷиҳат?». Онҳо ин рӯзгор намозу рӯзаю ҳаҷро гӯё иҷро мекунанд (албатта, риояи воқеии ин ҳама барои ташаккули инсонии соҳа хуб аст ва савол ҳам он аст, ки ин ҳама то қадом сатҳ асл аст?), садои қалби модарон, падарон, фарзандон, ятимон ва дар маҷмӯъ инсонро намешунаванд; онҳо гӯё ҳама ба сӯи Ӯ мераванду аммо бародари дар паҳлуашон, падару модари меҳрубонашонро, ки Худованд сабаби ҳастии эшон гардондааст, хоҳарону нафарони дастнигари дар ҳамсо-яғиашон бударо намебинанд, гӯё хабар аз ҳикмати ислому надоранд, ки Ӯ кадр манзалати падару модарро, хоҳару бародарро, ятиму камбизоатро

аз ин ҳама афзалтару асоситар махсуб доништа талабгори даргоҳи худро борҳо аз роҳ гардонида ба сӯи эшон хидоят кардааст, то ханӯз дарк накардаанд. Онҳо то ба ханӯз таваҷҷуҳи дуруст ба ҳикмати ояти каломии раббонӣ «ва бил волидайнӣ эҳсоно», ҳадиси пайғамбари ғиромӣ «бихишт дар зери қудуми модарон аст» накарда ва ҳадафи ин шохбайтҳои олами ирфониро амиқ дарк нанамудаанд:

Рӯзу шаб бо завқи дил
қуръон тиловат гар кунӣ,
То дами субҳи сафо тоат
ибодат гар кунӣ,
Мисли Ҳотам доимо хайру
саховат гар кунӣ,
Қаъбаи Ҳаҷро ҳазорон бор
зиёрат гар кунӣ.
То падар розӣ набояд
тоатат мақбул нест...

Ҷаннат, ки ризои мо
дар он аст,
Дар зери қудуми модарон аст.
(Суфӣ Бобораҳим Машраб)

Шикасти шишаи дилро
мағӯ, садое нест,
Ки ин садо ба қиёмат
баланд хоҳад шуд.
(Бедил)

Тавофи қаъбаи дил кун,
агар диле дорӣ,
Дил аст қаъбаи маънӣ,
ту гил ҷӣ пиндорӣ.

Тавофи қаъбаи сурат
Ҳақат ба он фармуд,
Ки то ба воситаи он диле
ба даст оӣ.
Ҳазор бор пиёда тавофи
Қаъба кунӣ,
Қабули ҳақ нашавад,
гар диле биёзорӣ.
(Мавлоно Балхи)

Санги роҳи худ шуморад
қаъбаву бутхонаро,
Ҳар ки чун Бедил тавофи
қаъбаи дилро кунад.

Ин гурӯҳи хангомата-лаб на танҳо фаҳмидан наметавонад, ки тибқи қонуни илоҳӣ ва инсонӣ сифати олии ахлоқӣ инсонӣ аз номи худ сухан гуфтан аст, аз номи худ харф задан аст, зеро Худованд низ дар Каломии раббонӣ маъсулиятро фардӣ намудааст.

Конституция низ аз номи мардум сухан гуфтанро танҳо ба ду мақоми таҷассумгари иродаи халқ иҷозат додааст (қисми 6 моддаи 6 Конституция); ин диндорони ҷаҳили тундгаро ба имону инсоф даъват мекунанду худро мусалмон дигаронро куфр хонда, фаҳмидан наметавонанд, ки худ инсофу имонро дар ҳолати тангдастӣ қарор додаанд, зеро аслҳои имондориро соҳиби мазҳаб бо риояи талаботи каломии раббонӣ чунин суфтааст: «Амал ҷузъи имон ва имон ҷузъи амал нест», «Бо сабаби гуноҳони қабира имон аз инсон хориҷ намешавад», «Қасе аз аҳли қибларо бо сабаби гуноҳе кофир шуморидан мумкин нест», «Итоат аз амри ҷамоат ва подшоҳ шарт аст».

Онҳо мардумро ба исёну ноамнӣ ба муқобили роҳбарони давр даъват карда, фаҳмидан наметавонанд, ки итоат ба роҳбаро Каломии раббонӣ дар баробари Ҳу-

дованду Расули акрам фарз намудааст (Сураи Нисо ояти 59), паёмбари ғиромӣ харфи бадро дар ҳаққи роҳбарон бидъат номида (Ниг.: Абулқосим Ҳақими Самарқандӣ, «Асаводу –лаъзам» Хучанд. 2009. С. 33.) ва соҳиби мазҳабу бузургони нияти мо бошанд, амиқтар гуфтаанд: «Ба ҳама вачҳҳо султонро тоат бояд дошт. Ва ҳар ки султонро тоат надорад, он хаворич бошад. Ин микдор бас бувад хирадмандро.» (Ниг.: Абулқосим Ҳақими Самарқандӣ, «Асаводу-лаъзам» Хучанд. 2009. С. 33.)

Ин ҳама моро ба фикр мебаранд, ки талаботи моддаи 1 Конституция, ки дунявиятро асли табиати идораи давлат дониста, чудо будани иттиҳодияҳои диниро аз давлат (қ.4 м. 8 Конституция) ҷавҳари сиёсати давлат бо ҷаҳонбинии динӣ донистааст, дар шароити имрӯз беҳтарин гавари ҳимояи манфиатҳои диниву сиёсӣ ва соҳибхитиёрии халқи мост. Ин речаи муносибат бояд ҳамчун омил рушди тозагии эътиқод ва боварҳои мардум хизмат карда, шохроҳи сиёсати идораи давлатро аз сӯи истифодаи арзишҳои ҳифз намояд. Талаботи ин меъёри Конституция бояд маҳз аз ҳамин дидгоҳ фаҳм ва арҷгузорӣ гардида, барои наслҳои оянда ба мерос гузошта шавад.

Институти супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм (экстрадиция) таърихи бисёрасра дошта, сарчашмаи онро аз замонҳои ҳело қадим дарёфт намудан мумкин аст. Ханӯз сарчашмаи муносибатҳои ҳуқуқии ҳамдигарии байни давлатҳоро аз он вақте ки омӯзиш оид ба мубориза зидди чинояткорӣ вучуд надоштанд ҷустан мумкин аст. Бояд зикр намуд, ки тадқиқи институти супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм харчанд дар замони муосир ҳамчун яке аз институтҳо дар доираи ҳуқуқи байналхалқӣ-чиноятӣ омӯхта шавад ҳам, лекин пайдоиши он ба манбаъҳои пайдоиши давлат ва ҳуқуқ алоқаманд аст. Экстрадиция ё ин ки истирдоди шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм ба масъалаи интиқол додани чинояткорон аз як давлат ба давлати дигар алоқаманд буда, натавонад институти деринаи ҳуқуқи муруфи-

нояткор на камтар аз шаш моҳ ҷазо мегирад, агар чиноят вазнинтар бошад ва ин ҳукм то ҳол иҷро нашуда бошад, бояд хатман иҷро шавад.

Масъалаҳои асосии истирдоди чинояткор, хатман ба масъалаи паногоҳи сиёсӣ вобастагӣ дорад. Дар замони муосир қоидаи умуми-этирофшудае мавҷуд мебошад, ки мувофиқи он паногоҳ танҳо ба шахсоне дода мешавад, ки чиноятҳои сиёсӣ содир кардаанд. Вале, то ханӯз фаҳмиши ягонаи чинояткории сиёсӣ қорғузӯрӣ нашудааст. Аз ин рӯ, масъалаи таҷрибавӣ оиди интиқоли шахс ва ба ӯ додани паногоҳи сиёсӣ аз рӯи баҳои сиёсӣ додан ба қирдори ӯ ва қонунҳои ҳамон давлате, ки чинояткор дар ҳудуди он мебошад ҳал карда мешавад.

Конститутсияи аксари давлатҳо мавқеи ҳолати интиқоли чинояткорон ва додани паногоҳи сиёсиро муайян кардаанд. Масалан, дар моддаи 16 Конститутсияи Ҷумҳу-

рии Тоҷикистон дар сатҳи дучониба ва бисёрҷониба бо дигар давлатҳо ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ба амал мебарорад, ки заминаи онро шартномаҳои байналмилалӣ ташкил медиҳанд.

Дар замони муосир, иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ байналхалқӣ оиди мубориза бо чинояткорӣ ва расонидани ҷири ҳуқуқии байниҳамдигарӣ ба хусус дар сатҳи универсалӣ ва минтақавӣ назаррас мебошад. Қайд кардан ба маврид аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷун субъекти қомилҳуқуқи байналхалқӣ ва ҷузъи қомеаи ҷаҳонӣ дар баҳши мубориза ба муқобили намудҳои алоҳидаи чинояткорӣ ва расонидани ҷири ҳуқуқӣ, ки натавонад ба мамлақати алоҳида, балки ба тамоми қомеаи ҷаҳонӣ ҳавфи қиддӣ дорад, бетараф буда наметавонад. Бинобар ин омилҳои ба миён омада, зарурати ҳамкорӣ ва сарҳадҳои байналхалқиро барои ҳалли дастаҷамъии ин пробле-

Самандари ҚАЛАНДАР
магистри соли 1

ИСТИРДОД ДАР МУРОФИАИ ЧИНОЯТӢ

аи чиноятӣ ва ҳуқуқи байналхалқии чиноятӣ мебошад, балки маҳз аз соҳаҳои маъмур сарчашма мегирад.

Дар вақтҳои охир дар самти тадқиқи институти истирдод ё экстрадиция бисёри муҳаққиқон марок зоҳир намуда дар ин ҷода, бисёр мақолаву китобҳо ба нашр расидаанд. Новобаста ба ҳамаи ин иқдомуҳо, на дар илм ва на дар сатҳи қонунгузӯрӣ доир ба мафҳум ва моҳияти он ба як мақсади муайян наомадаанд.

Экстрадиция аз қалимаи латинии “Extraditio” гирифта шуда, маънояш супоридани шахсе мебошад, ки дар ҳудуди як давлат чиноят содир карда, дар ҳудуди дигар давлат қарор дорад. Дар асоси ин институт мақсаду равию “Ё супоред”, “ё худатон ҷазо диҳед” мебошад ва оиди шахсе, ки дар ин ё он мамлақат чиноят содир кардааст, ё дар малақате мебошад, ки дастгир шудааст, ё мамлақате, ки аз ин чиноят зарари қалон дидааст.

Аз нуқтаи назари қонунгузӯрӣ ҷараёни супоридани ин ҷараёни супоридани шахсе, ки чиноят содир кардааст ё гунаҳгор ҳисобида мешавад, аз як давлат ба давлати дигар барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм мебошад. Мақсадҳои асосии экстрадиция дар замони муосир аз инҳо иборат мебошад: таъқиби шахсе, ки чиноят содир кардааст ва нисбати ӯ парвандаи чиноятӣ оғоз шуда, бояд на камтар аз як сол ҷазо дода шавад; ба амал баровардани адолати судӣ; пешгирии чинояткорӣ ва татбиқи принсипи ногузирии ҷазо. Иҷроиши ҳукми суд дар он маврид ба роҳ монда мешавад, ки агар чи-

рии Тоҷикистон ҷунин муқаррарот мавҷуд аст, ки мувофиқи он “Ҳеч як шахрванди ҷумҳуриро ба давлати хориҷӣ супоридан мумкин нест. Супурдани чинояткор ба давлати хориҷӣ дар асоси шартномаи тарафайн ҳал мешавад”. Дар асоси меъёрҳои Конститутсия дар қисми 1 моддаи 16 ҚҶ ҚТ омадааст, ки “шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳудуди давлати дигар чиноят содир кардааст, ба он давлат супорида намешавад, агар дар шартномаи тарафайн тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад”.

Бояд зикр намуд, ки аксари кишварҳои ҷаҳон доир ба насупоридани шахрвандони ҳеш дар якҷел мавқеъ қарор доранд. Супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм дар амалии байналхалқӣ одатан дар асоси шартнома ва бо роҳи гуфтушуниди дипломатӣ ҳал карда мешавад.

Ҳамкорӣ байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба мубориза алайҳи чинояткорӣ ва расонидани қумаи ҳуқуқӣ оиди пешбурди парвандаҳои чиноятӣ яке аз бахшҳои муҳими фаъолияти давлат ба шумор меравад. Зеро тамоюлотҳои асосии ҷаҳони муосир ва равандҳои ба он пайванд барои давлати Тоҷикистон бетаъсир буда наметавонад. Бинобар ин шартҳои муҳимтарин дар ин роҳ ташаққул додани ҳамкорӣ байналмилалӣ ҷиҳати бартараф намудани хатарҳо, таҳдидҳои асосии глобалӣ, татбиқи одилонаи адолати судӣ, пешгирии чинояткорӣ ва татбиқи принсипи ногузирии ҷазо мебошад. Ин ҳамкорӣ Ҷумҳу-

маҳо ҷалб менамояд.

Яке аз самтҳои ҳамкорӣ байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон оиди расонидани ҷири ҳуқуқӣ доир ба парвандаи чиноятӣ ин супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм (экстрадиция) ба ҳисоб меравад. Заминаи ҳуқуқии ҳамкорӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро доир ба истирдоди шахсон бо давлатҳои дигар ҳамроҳ гаштани Ҷумҳурии Тоҷикистон ба як қатор санадҳои дучониба ва бисёрҷонибаи байналмилалӣ ташкил медиҳад. Самти муҳимтарини афзалиятноки ҳамкорӣ байналхалқии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм дар самти минтақавӣ бо давлатҳои ИДМ мебошад, ки аз мувофиқати манфиатҳо ва хусусияти муносибати давлатҳои муайян дар ин минтақа қойгиршуда бармеояд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм бо якҷанд давлатҳо шартномаи дучониба ва бисёрҷониба бастааст. Дар доираи ИДМ супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм бо Конвенсияи Минск оид ба ҷири ҳуқуқӣ ва муносибатҳои ҳуқуқӣ доир ба парвандаҳои граждани, оилавӣ ва чиноятӣ аз 22.01.1993 ва Конвенсияи Кишинёв оид ба ҷири ҳуқуқӣ ва муносибатҳои ҳуқуқӣ доир ба парвандаҳои граждани, оилавӣ ва чиноятӣ аз 07.10.2002 ба танзим дароварда

мешавад. Дар баробари ин Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Украина (02.04.2004), Ҷумҳурии Туркия (06.05.1996), ИМА (26.08.2002), Аморти Муттаҳидаи Араб (09.04.2007), Ҷумҳурии Хиндустон (10.05.2001), Ҷумҳурии Полша (27.05.2003), Ҷумҳурии Ислонии Афғонистон (16.02.1997), Ҷумҳурии Ислонии Покистон (30.03.2016) Ҷумҳурии Ислонии Эрон (2009) ва дигар давлатҳо шартномаи дучониба оид ба масъалаи супоридани шахс (экстрадиция) барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм бастааст.

Супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм танзими ҳуқуқии худро дар Қодекси муруфиавии чиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ёфтааст. Боби 49 ҚМҶҚТ ба ин масъала бахшида шудааст. Он масъалаҳои равои қардани талабнома дар хусуси додани шахсе, ки дар ҳудуди давлати хориҷӣ мебошад (моддаи 476), ҳалли ҷавобгарию чиноятӣ шахси ба Ҷумҳурии Тоҷикистон супоридашуда (моддаи 477), иҷроӣ талабномаи супоридани шахсе, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад (моддаи 478), рад қардани супоридани шахс (моддаи 479), супоридани шахсони дорои душарвандӣ ва шахсони бешарванд (моддаи 480), ба ҳаёти гирифтаи барои супоридани (моддаи 481), супоридани ашё (моддаи 482) муқаррар намудааст.

Ҳамин тариқ, дар замони муосир зимни ҳамкорӣ давлатҳо дар сатҳи байналмилалӣ доир ба масъалаҳои муҳталиф, бахусус мубориза бо чинояткорӣ муташаққилона ва пешгирии терроризму экстремизм, таъмини амниятӣ тартиботи байналмилалӣ, татбиқи бемонеаву ҳолисонаи адолати судӣ ва принсипи ногузирии ҷавобгарию чиноятӣ омӯзиш ва мустаҳкам намудани институти супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм дар тақвият бахшидани муносибатҳои байналмилалӣ нақши муҳим мебозад. Таъсирот ва имқонияти супоридани шахс барои ба ҷавобгарию чиноятӣ кашидан ё иҷроӣ ҳукм барои таъмини қонуният, ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои инсон, қомеа, давлат ва таъмини сулҳу амниятӣ инсоният, ки ҳадафи асосии қомеаи башарӣ мебошад, аҳамияти бағоят бузург дорад.

МАҚОМИ ЗАН – МЕҲВАРИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИ

Зан дар оилаи тоҷикон ҳамеша нақши асосӣ дошт ва дорад. Зеро иффату зебӣ, фурутанӣ ва маърифатнокӣ хоси зан буда, ба зиндагии аҳли хонадон таровату покизагӣ мебахшад. Аз ин рӯ, аз оғози таърих то имрӯз мардуми мо ба маърифатнокшавии зан аҳамияти хоса дода, кӯшиш мекунанд, ки дар ҷомеа пешоҳанг бошанд. Дар зиндагӣ пешоҳанг будани зан ва маърифатнок буданаш имкон медиҳад, ки сатҳи маънавии оила баланд шуда, кӯдакон ва дигар аъзои оила маърифатнок тарбия ёбанд. Ин талабот асоси фарҳанги оиладориро ташкил медиҳад.

Дар шароити соҳибистиклолии кишвар, рушди давлати ҳуқуқбунёду дунявӣ масъалаҳои мақому мавқеи занон мазмуни нав касб намуда, дар кишвар барои

таъмини баробарҳуқукии мардону занон дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, ҷороҳои мушаххас меандешад. Барои ҳалли ин масъалаҳо қонуни қарорҳои

махсус қабул гардидааст, ки тибқи онҳо давлат иштироки баробарии занонро дар ҳаёти сиёсӣ ва идоракунӣ қарорҳои давлатӣ қафолат медиҳад.

Масъалаи дигаре, ки ҷолиби зикр аст, ин эътибору диққати хоса зоҳир намудани Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба мақому мавқеи занони тоҷик махсус меёбад. Қабули як қисми санадҳои меъёри ҳуқуқӣ, ки аз оғози даврони Истиклолият то имрӯз рӯи қор омадаанд, ба масъ-

алаи таҳкими кадрҳои мақоми занон нигаронида шудааст. Аз ҷумла, Қонуни ҶТ “Дар бораи қафолатҳои давлатии баробарҳуқукии мардону занон ва имкониятҳои баробари амалигардонии онҳо”. Инчунин фармонҳои Президент, қарорҳои Ҳукумат ва барномаҳои давлатӣ аз қабилҳои Фармони Президенти кишвар “Дар бораи тадбирҳои баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа”, “Дар бораи дурнамои фаъолгардонии мақоми зан дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва ғайра. Ҳадафи асосии Ҳукумати ҷумҳурий аз қабули санадҳои зикршуда пеш аз ҳама, арҷгузори ба ҳуқуқи озодагии занон, баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа ва нақши онҳо дар ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳам овардани шароити мусоид барои фаъолияти занону бонувон махсус меёбад.

Тавре ки Пешвои миллат зимни ироаи Паёми навбатии худ ба Маҷлиси Олии ҶТ иброз намуданд: “Занону духтарон дар ҷомеаи имрӯза мо нақши фаъол дошта, дар аксари соҳаҳо, бахусус, дар бахшҳои иқтимоӣ бештар қору фаъолият менамоянд. Ҳоло шумораи занон дар соҳаи маориф беш аз 70 фоиз, тандурустӣ ва ҳифзи

Мохру ХУЧАМАРДОВА
ассистенти кафедраи
ҳуқуқи байналмилалӣ

иқтимоӣ 67 фоиз, фарҳанг 51 фоиз ва дар сафи хизматчиёни давлатӣ 23,3 фоизро ташкил медиҳанд. Мо минбаъд низ ҷиҳати амалӣ намудани Фармони Президент доир ба баланд бардоштани мақоми иқтимоии занон дар ҷомеа ҷороҳои зарурӣ андешида, занону бонувони лаёқатмандро ба вазифаҳои давлатӣ роҳбарӣ ҷалб мекунем”.

Мо ҷавондустарон сиёсати хирадмандонаи Пешвои миллатро шиори худ намуда, ҷавобан ба ин ҳама ғамхориҳо дар пешрафту зебоии кишвари азизамон саҳмгузор буда, пайи ободиву осудагии мардум талош меварзем.

ПАЁМ – РОҲНАМОЕ БА СҶИ ФАРДО

Искандари САЪДУЛЛО
Донишҷӯи соли 3

Тибқи муқаррароти моддаи 55 Конституцияи ҶТ ва моддаи 10 Қонуни конституционии ҶТ “Дар бораи Маҷлиси Олии ҶТ” аз 19 апрели соли 2000, Президент дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҶТ бо паёми худ дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурий баромад менамояд.

Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон санади муҳим мебошад ва барои амалишавии сиёсати дохилӣ ва хориҷии кишвар равона гардидааст. Он заминаи асосӣ барои иҷроии функцияҳои дохилӣ ва давлат (иқтисодӣ, иқтимоӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ, экологӣ, иттилоотӣ, ҳифзи ҳуқуқҳои инсон, ҳифзи амнияти миллӣ, таъмини қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ ва ғ.) ва функцияҳои хориҷии давлат (ғустариши муносибатҳои хориҷӣ, таъмини сулҳ, амният ва тартиботи ҳуқуқӣ ҷаҳонӣ, ҳамкорӣ дар ҳалли мушкилиҳои глобалӣ, мудофиаи давлат ва ғайра), инчунин баҳри амалинамоии функцияҳои доимӣ муваққатӣ ва дастаҷамъиву якҷасардорӣ Президент мебошад.

Баромад намудани Президент дар назди мақоми олии қонунгузорӣ ва намояндагии кишвар дар аксар давлатҳои шакли идоракунӣ президентӣ, ки Президент дар як вақт ҳам сарвари давлат ва ҳам роҳбари ҳокимияти иҷроия (Ҳукумат) мебошад, дида мешавад.

Паёми Президент пеш аз ҳама, хусусияти барномавӣ дошта, роҳ ва воситаҳои рушду инкишофи давлат, масъалаҳои муҳим-

ми самтҳои асосии фаъолияти давлатиро дар соҳаҳои иқтимоӣ, иқтисодӣ, сиёсӣ ва маънавияи фарҳангӣ инчунин ҳадафҳои стратегияи миллӣ, ки сиёсати давлатӣ барои расидан ба онҳо фаъолият мекунад, дар бар мегирад. Бинобар ин, Паёми Президент барои Маҷлиси Олии ҶТ ҳамчун барнома барои тақмили фаъолияти қонунгузории он хизмат карда, вазифаҳои асосии мақомоти ҳокимияти иҷроия, пеш аз ҳама Ҳукуматро муайян менамояд.

Паём ин як ҳуҷҷати характери умумидоштаест, ки ҳамасола бевосита бо иштироки аъзоёни Маҷлиси мил-

лӣ ва вакилони Маҷлиси намояндагон, ҳамчунин ба қулли аҳолии мамлакат расонида мешавад.

Яке аз хусусиятҳои ҳуқуқии ин санад дар он аст, ки ҳарчанд он дар ҷаласаи якҷояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олӣ шунда шавад ҳам, аммо мавзӯи муҳокимаи Парламент қарор намегирад ва нисбат ба он ягон санади парламентӣ қабул намегардад.

Ҳамчунин, аз амалияи давлатҳои имрӯза ҷаҳон ба мо маълум аст, ки маҳз дар ин санад ҳадафҳои бузурги стратегияи миллӣ муайян мегардад. Зимнан, дар Паёми

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти ҶТ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии ҶТ, ки санаи 26 декабри соли 2019 иброз шуд, роҳбари давлатамон дар робита ба саноат ва аҳамияти ин соҳа дар рушди кишвар дар баробари се ҳадафи бузурги стратегияи миллӣ (расидан ба истиклолияти энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ ва тақдирӣ давлат ба кишвари транзитӣ, ҳифз ва таъмини амнияти озуқаворӣ) пешниҳод карданд, ки “саноатикунонии босуръати кишвар” ҳадафи ҷаҳоруми стратегияи миллӣ эълон карда шавад. Қайд шуда буд, ки барои расидан ба ин ҳадафҳои бузурги стратегияи фаъолияти функционалии фаъоли давлатӣ ва ҳамчунин фаъолияти софдилони ва пурсамари мардуми кишварамон лозим аст.

Аз ин ҳулоса мегардад, ки Паёми роҳбари давлат роҳнамо ба сӯи фардои дурахшони миллат аст. Чун аз таҳлилҳо аён мегардад, ки дар ҳар як Паём ташаббусҳои бузург пешниҳод мегардад, ки ҳамагӣ ба хотири ояндаи дурахшони Тоҷикистони азиз мебошанд.

НАВРҶЗ – НАМОИШГОҲИ БУЗУРГИ МАРДУМӢ

Наврӯз ин чашни воқеан ҳам бузург барои мо тоҷикон буда, дар миёни дигар чашну маросимҳои миллиамон таърихи нисбатан қадим дорад. Дар доираи фарҳангшиносони ҷаҳон низ ин андеша ғолиб аст, ки наврӯз танҳо ва танҳо бо забони порсӣ сохитамадун тамоми арзишҳои худро бо зеботарин вожа “Наврӯз” ифода кардааст. Наврӯз яъне рӯзи нав аст!

Намоиши санъату хунароҳи зебо, инъикоси хураму нишот, ба маърази тамошо гузоштани бузургтарин арзишу ормонҳои милли ва тантанави музаффарияту паҳлавонии фарзандони фарзонаи миллат низ маҳз дар чашни асосии сол, Наврӯз таҷассум мегардад.

Наврӯз яъне ибтидои ҳама чиз, пайдоиши оламу офариниш, рӯзи соҳиби давлату тахту тоҷ шудани миллатҳои кабиру соҳитамадунҳои мисли форсу ориёҳо, рӯзи батахт нишастани Ҷамшед, ибтидои соли нав, оғози кишти кори баҳорӣ ва умуман сароғози ҳама қорҳо буда, ба инсоният рӯзи наву ҳаёти нав мебахшад. Ин гуфтори мардумӣ

ҳама таърихи қадима дорад, ки: «Наврӯз дар қадом сатҳе чашн гирифта шавад, соли нави пешомад ҳамон қадар пурфайзу пурбаракат хоҳад омад». Наврӯзи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон мизбони ин чашни бузург аст, бо якҷанд хусусиятҳои худ аз чашнҳои наврӯзии солҳои гузашта фарқкунанда буд. Манзур маросимҳои наврӯзие мебошад, ки дар тамоми кишварҳои ҷомеаи ҷаҳонӣ, имкони фаъолони иштирок кардан доштанд. Ҳарчанд дар марказҳои шаҳру вилоятҳои чашнҳои наврӯзӣ дар сатҳи баланд доир мегардад.

Пур шудани майдонмавзеи баргузори чашнҳои наврӯзӣ пайки хуше низ аз он дорад, ки сол то сол

таваҷҷуҳи мардум ба маросимҳои миллии зиёд шуда истодааст. Қобили зикр аст, ки агар дар оянда нишастгоҳҳои майдонҳои варзишӣ ду баробар зиёд карда шаванд ҳам, боз ҳам дар тантанави наврӯзии оянда барои таълоди зиёди мардум нишастгоҳ нахоҳад расид. Зеро бо мурури замон мардум рӯ ба фарҳанг ниҳода, ҳар сол аз як соли пеш, шумораи тамошобинону меҳмонон дар

базмгоҳҳо зиёд шуда истодаанд. Аз ин рӯ дастури сарвари давлат бобати таҷлили чашнҳои наврӯзӣ дар сатҳи аз деҳоту маҳаллаҳо то марказҳои вилоятӣ пойтахт тасмими неқ аст. Дар наврӯзии байналмилалӣ имсола, ки мизбон Тоҷикистон буд, дар қадом наврӯз, ки масъулони чашнҳои наврӯзиро дар сатҳи қучаю деҳаҳо гузаронида тавонистанд, мутмаин бошанд, ки ба мардуми одӣ

ЭРҒАШЕВ Шаҳзод
донишҷӯи соли 3

як қадам наздик шудаанд.

Яке аз бехтарин намоишномаҳои маросимҳои наврӯзӣ ин ба маърази тамошо гузоштани либосҳои миллии наврӯзӣ мебошад, ки шаҳодат аз хунаро санъати волои нақшдӯзони тоҷик медиҳад, намоиши либосҳои ҷаҳон дар Наврӯзгоҳҳо хусусан таровати дигар мебахшад. Дигар ин пухтани хӯрокҳои гуногуни миллии бо ҳаҷмҳои гуногун пухташуда, дастурхони наврӯзиро хусусан иловагӣ мебахшад.

ҶУМЪА ОДИНАЕВА
донишҷӯи соли 2

Ҳамасола иди Наврӯз санаи 21-уми март оғоз ёфта, 4 рӯз идома меёбад ва мардум дар ин рӯзҳо якдигарро самимона табрик мекунанд ва кинаву адоватро аз дил дур намуда, бо ҳам дӯстӣ менамоянд ва ба ҳамдигар фоли неку иқболи баланд орзу мекунанд. Дар баробари фаросиҳои чашни Наврӯз мардум хонаву айвонҳои худро тоза намуда, кинаву ҳасад ва ғаму ғусаҳои пешинаро аз дил берун мекунанд.

Дар китоби таърихӣ ва ахлоқӣ аз қабилҳои “Шоҳнома”-и Фирдавӣ, “На-

«НАВРҶЗНОМА»-И УМАРИ ХАЙЁМ

сиҳат-ул-мулк”-и Ғазолӣ, “Баҳористон”-и Ҷомӣ, “Сиёсатнома”-и Низомулмулк, “Китобул Тафҳим” ва “Осор-ул-боқия”-и Абӯрайҳони Берунӣ, “Наврӯзнама”-и Умари Хайём, “Таърихи Бухоро”-и Муҳаммад Наршахӣ ривоятҳои қадимӣ оид ба ҷи гуна баргузор намудани ин чашни пуршукӯҳ зикр гардидааст.

**Чун агар ба наврӯз руҳи
лола бишуст,
Барҳезу ба ҷамъи бода чун
аҳд дуруст.
Чун сабза, ки имрӯз
тамошоҳақи туст,
Фардо ҳама аз хоси
ту бархӯрад ҷуст.**

Наврӯз яке аз идҳои қадимтарини тоҷикон буда, дар осори бисёре аз мутафаккирон бузургони ин миллати қадимӣ дарҷ гардидааст. Яке аз ҷунин шахсиятҳои бузург Умари Хайём мебошад, ки дар “Наврӯзнама”-и худ оид ба чашни Наврӯз ва марҳилаҳои пайдоиш ва расму оинҳои он маълумот додааст.

Дар ин асар, оид ба чашни Наврӯз, рӯзи чашн гирифтани он, инчунин дар бораи оини ҳукуматдорӣ шохони форс-тоҷик ва масоили мухталифи таърихӣ, этнографӣ, тиббӣ ва ғайра сухан меравад. Он аз муқаддима - “Оғози китоби Наврӯзнама” ва 14 боб иборат аст. Дар боби аввали он аз давраи Каюмарс то Ядигурди III, яъне тарзи чашн гирифтани Наврӯз, таъини рӯзи чашни он аз рӯи тақвими қадимӣ, шарҳу тафсири номи моҳҳои тақвими ориёӣ - Фарвардин, Урдибиҳишт, Хурдод, Тир, Мурдод, Шахрвар, Меҳр, Обон, Озар, Дай, Баҳман, Исфандор - маънаву маъравад. Дар ин қисмат, инчунин доир ба тақвим, таъини соли қабиса, дар замони шохҳои ориёӣ, халифаҳои араб ва ҳукмронии замони Хайём - Маликшоҳи салҷуқӣ матолиби зиёде омадааст. Ҳикоятҳои устураҳои қисмати зикршуда дар бораи Каюмарс, Хушанг, Тахмураш, Ҷамшед

ва дигарон ба қисмати асо-тирии “Шоҳнома” наздикӣ доранд. Дар боби “андар оини подшоҳони Аҷам” аз ҳислатҳои тарзи ҳукуматдорӣ шохони ориёӣ бостон сухан меравад. Бобҳои дигари “Наврӯзнама” инҳоянд: “Андар ёд кардани зар ва он ҷи воҷиб бувад дар бораи ӯ”, “Андар аломати дафинаҳо”, “Ёд кардани ангӯштарӣ”, “Ёд кардани хавид (майсай чав) ва он ҷи воҷиб ояд дар бораи ӯ”, “Ёд кардани тирӯ камон”, “Ёд кардани қалам ва хосияти ӯ”, “Ёд кардани асп ва хунари ӯ ва он ҷи воҷиб ояд андар бораи ӯ”, “Номҳои асп бо забони порсӣ”, “Андар зикри боз ва хунари ӯ ва он ҷи воҷиб ояд андар бораи ӯ”, “Ҳикоятҳои андар манфиати шароб”, “Гуфтор андар хосияти рӯи неку”. Дар дохили ҳар як боб вобаста ба ин мавзӯҳо ҳикоятҳои оварда шудааст. “Наврӯзнама” дорои аҳамияти зиёди таърихӣ ва этнографист. Бобҳои

“Ҳикоятҳои андар манфиати шароб” ва “Гуфтор андар хосияти рӯи неку” аз он гувоҳӣ медиҳад, ки муаллифи “Наврӯзнама” аз илми тиб боҳабар буда, баъзе фикру ақидаҳои ӯ дар ин бора то ба имрӯз низ аҳамияти худро гум накардаанд. Дар боби охири, инчунин маънаву аҳамияти эстетикӣ, фалсафӣ ва ғайра ба миён гузошта шудаанд. “Наврӯзнама” ҳамчун асари насри бадеӣ низ аз аҳамият ҳолӣ нест. Таваҷҷути он ҳикоятҳои ривоятҳои зиёде то замони мо омада расидааст.

Ҳулоса, яке аз сарчашмаҳои муҳими таърихӣ, ки расму оини Наврӯз дар он ҷой дода шудааст, ин Наврӯзнамаи Хайём мебошад. Асари пурғановати ин абармарди таърих гувоҳӣ медиҳад, ки Наврӯз чашни таърихӣ тоҷикон аст ва чашнгирии он хосси мардуми тоҷик мебошад. Дар сатҳи ҷаҳонӣ пазируфтани ин чашн боиси он гардид, ки акнун дигар ҳалқияту миллатҳо низ онро таҷлил менамоянд.

ШҶРОИ НАВИ ДИФОЪ ВА ОЗМОИШГОҲИ КРИМИНАЛИСТӢ

Факултети ҳуқуқшиносии ДМТ чихати дар сатҳи баланд истикбол гирифтани 30-юмин солгарди Истиклолияти давлатӣ тадбирҳои судмандро роҳандозӣ менамояд. Бо ин мақсад дар ҳаёти таълимӣ, илмӣ ва тарбиявӣ факултети ҳуқуқшиносӣ як қатор рӯйдодҳои муҳим ва воқеаҳои фараҳбахш ба вуқӯъ пайвастанд.

Нимаи аввали рӯзи 12-уми март соли 2020 дар факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон маросими муаррифи ва ба фаъолият шурӯъ кардани Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-059 барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) — доктор аз рӯи ихтисос доир ба ихтисосҳои 6D030100 — Ҳуқуқшиносӣ ва 6D030300 — Фаъолияти ҳифзи ҳуқуқ (чихати дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм аз рӯи ихтисосҳои 12.00.08 — Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия, ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ; 12.00.09 - Мурофиаи ҷиноӣ ва

12.00.12 - Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ки бо фармони Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 март соли 2020, №62 таъсис ёфта буд, баргузор гардид. Дар маросими муаррифи ва ҷаласаи нахустини Шӯро Вазирӣ маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, академики Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Имомзода М.С., ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон профессор Хушвахтзода Қ.Х., раиси Комиссияи олии

аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон профессор Розикзода А.Ш., декани факултети ҳуқуқшиносӣ дотсент Раҳмон Д.С., намоёндогони Академияи Вазорати қорҳои дохилии ҚТ, роҳбарони дигар муассиса, ташкилот ва мақомоти давлатӣ, намоёндогони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар, аъзоёни Шӯро ва намоёндогони васоити ахбори омма иштирок доштанд. Чаласаро бо сухани ифтитоҳӣ Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, академики Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Имомзода М.С. ҳусни оғоз бахшид. Зимни ироаи сухани муқаддамоти хеш мавсуф изҳор дошт, ки дар маросими муаррифӣ ва ба ғаъолият шурӯъ кардани боз як Шӯрои диссертатсионии миллий, ки бо шарофати касби Истиқлолияти давлатӣ, амалӣ сохтани сиёсати маорифпарваронаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон имконпазир гаштааст, иштирок дорем. Таъсиси шӯрои мазкур имкони хело муносиб ба кафедраҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ, криминалистика ва ғаъолияти экспертизаи судӣ дар самти ҳимояи рисолаҳои номзадӣ фароҳам меорад. Ин иқдом имконият медиҳад, ки барои дигар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии кишвар низ кадрҳои унвони илмидор тайёр карда шаванд. Ҳамзамон изҳор доштанд, ки дар шароити кунун факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон яке аз марказҳои асосӣ ва бонуфузи омода кардани кадрҳои соҳибунвони илмӣ дар кишвар ба ҳисоб меравад. Маҳз дар натиҷаи дуруст роҳандозӣ кардани қорҳои ташкиливу тарғиботӣ аз ҷониби садорати факултет ва дастгириҳои ҳамешагии Раёсати донишгоҳ иқтисоди илмӣ ва кадрӣ факултет афзун гашта, ин амал ба таъсиси Шӯроҳои нави диссертатсионӣ аз руи ихтисосҳои гуногуни илми ҳуқуқшиносӣ мусоидат менамояд. Таъсиси Шӯро дастоварди беназир барои муаррифии илми ҳуқуқшиносии миллий буда, умед дорем, ки бо кӯмаку дастгирӣ, ҳидояту роҳбарии аъзоёни Шӯро бехтарин донишмандону муҳаққиқон дар он ба ҳимояи рисолаҳои номзадӣ докторӣ қомеъ мегарданд. Дар охир бори дигар таърифи меҳмонони олиқадрро ба ДМТ хайрамақдам гуфта, аъзоёни Шӯро ба ғаъолияти босамар ва созанда ҳидоят намуд.

Дар сухани табриқоти хеш раиси Комиссияи олии аттестат-

сионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои таърих, профессор Розикзода А.Ш. зикр намуданд, ки таъсиси Шӯроҳои миллий бо шарофати касби Истиқлолияти давлатӣ ва таъсиси ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон имконпазир гашта, заминаҳои бозғамии ҳуқуқ-ташкилиро барои инкишофи пешрафти илми миллий ва ҳамзамон муаррифии илми тоҷик ба дунё бунёд мегузоранд. Номбурда кулли ҳозиринро ба ин дастоварди нодир шодбош гуфта, аз аъзоёни Шӯро даъват ба амал овард, ки ба мазмуну сифати омода кардани рисолаҳои номзадӣ ва докторӣ, инчунин таҳқиқи мавзӯҳои рӯзмараи барои ояндаи давлату миллати тоҷик манфиатдор таваҷҷуҳи бештар зоҳир намоёнд.

Дар ҳамин рӯз дар идомаи амалишавии Барномаи рушди факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2020 бо мақсади омода кардани кадрҳои баландхаттисос, ҷавобгӯ ба талаботи бозори меҳнат, баланд бардоштани сифати таълим ва сатҳи саводнокии донишҷӯён нахуст маросими ифтитоҳи лабораторияи криминалистикаи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ баргузор гардид. Дар расми ифтитоҳи он Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон афзуданд, ки ба истифода додани лабораторияи криминалистикаи ва ҷиҳозонидани он бо техникаҳои муосири криминалистика ба низоми омода намудани мутахассисони сатҳи байналмилалӣ заминаи мусоидро фароҳам меорад.

Лабораторияи криминалистика ба талаботи замони ҷавобгӯ буда, дорои палиғони (толори) гузаронидани амалҳои тафтишӣ, синфҳои сурагрии криминалистика, лабораторияи трассологӣ ва дактилоскопӣ (пайи ангушт), лабораторияи баллистика, лабораторияи силоҳи сард, лабораторияи хатшиносӣ ва тадқиқоти техникаи-криминалистикаи ҳуҷҷат, синфҳои габитологӣ, толори қонфронс ва бойгонӣ мебошад. Дар лаборатория шароити мусоид барои донишҷӯён ҳам барои фасли сармо ва ҳам фасли гармо фароҳам оварда шудааст. Ҳамзамон тарҳи нав ва замонавии лаборатория имконият медиҳад, ки дар толорҳои он конференсияҳо, мизҳои мудаввар, маҳфилҳои илмӣ донишҷӯён ва дарсҳои амалӣ-криминалистика ва муҳофизати ҷиноятӣ гузаронида шаванд. Дар умум аз ҷониби ҳозирин ба сифати қорҳои таъмириву азнавсозӣ баҳои баланд дода шуд.

ҲАР РЎЗИ МО – НАВРЎЗИ МО

Фирдавс УМАРОВ
донишҷӯи соли 1

Наврӯз яке аз дурахшон-тарин, шодмантарин ва зеботарин чашнҳои мардуми Шарк, аз ҷумла мардуми тоҷик ва форсизабонон аст. Ба гуфтаи таърихшиносон зиёда аз 6 ҳазорсол инчониб дар шуруи фасли баҳор ва дар авҷи баробаршудани шабу рӯз баргузор мешавад. Наврӯз чашнест, ки бо худ як қатор анъанаҳои мардумиро то замони мо овардааст, ки яке аз чунин рамзҳои наврӯзӣ ин “оташпарақ” мебошад, ки то ҳанӯз дар бархе аз манотиқи Тоҷикистон хифз шудааст. Қисми зиёди суннатҳои наврӯзӣ, ки онҳоро хатари аз байн рафтан таҳдид мекард, пас аз сохибистиклол гардидаи ватани азизамон ва бо азму талошҳои Пешвои миллат дубора зинда карда шуданд. Дар айни замон, Наврӯз ҳамчун оғози соли нав ва чашни миллӣ дар Тоҷикистон, Эрон, Афғонистон ва ҳамчун чашни расмӣ дар Узбекистон, Қирғизистон, Қазоқистон, Туркменистон, Озёрбойҷон, Албания, Курдистони Ироқ, Ҳиндустон, Македония ва Туркия чашн гирифта мешавад.

Алишер ҲУСЕЙНЗОДА
донишҷӯи соли 2

Дар таърихи фарҳанги мардуми форсу тоҷик ҳеҷ як анъана ва расму оин чун чашни ҳуҷастапай ва фархундаи Наврӯз ази-зу арҷманд нест. Наврӯз пайвандгари насли имрӯза бо расму оин, арзишҳои ахлоқӣ, меҳру садоқат ва анъанаи ниёгон, фарорасии баҳори нозанин, зиндашавии табиат, оғози корҳои кишоварзӣ ва боғдорӣ, айё-

ми баробаршавии шабу рӯз дар баҳор мебошад. Рузест, ки ба бурҷи ҳамал ворид мешавад ва дар ҳамон дақиқаи сония, ки ворид шуд, соли нав фаро мерасад. Чашни Наврӯз нишебу фарозҳои таърих, ҳаводиси сиёсӣ иҷтимоӣ ва маънавии зиёдеро паси сар карда, то ба имрӯз омада расидааст ва мо бо як шукуҳи шахомат онро чашн мегирем.

Азалшо ЧАЛОЛИДДИНИ
донишҷӯи соли 1

Ҳар як халқу миллатеро оинест, ки муаррифгари он дар ҷаҳон мегардад ва ба ин васила миллатро мешиносанд.

Сарчашмаҳои гуногуни таърихӣ дар масири таърих аз мақоми хосаро доро будани чашни Наврӯз ёдоварӣ мекунад. Фирдавсӣ дар ҳусуси асосгузори иди Наврӯз будани шох Чамшед дар “Шохнома”-и безаволи худ чунин овардааст:

**Ба Чамшед бар гавҳар
афшонданд,
Мар он рӯзро рӯзи
нав хонданд.
Сари соли нав Ҳурмузди
фарвардин,
Баросуда аз ранҷ тан,
дил зи кин.**

Наврӯз ҳамчун чашни миллии тоҷикон таърихи бениҳоят тӯлонӣ дошта оғози он ба ҳазорсолаи 6-уми пеш аз милод рафта мерасад.

Устод Айни дар ин асно чунин гуфтааст: “Иди Наврӯз, ки сари соли шамсӣ дар аввали моҳи ҳамал сар мешуд, яке аз идҳои пеш аз исломият аст. Бинобар ин, халқи тоҷик, дар ҳолате, ки иди Рамазон ва Қурбон барин идҳои диниро як рӯз барпо медошт, иди Наврӯзро ҳафтаҳо давом медоданд”.

Райхона ҲОМИДЧОНОВА
донишҷӯи соли 1

Чаҳ-чаҳи булбулони сахархон ба ғушҳоям ҷунон форам расид, ки ғӯе ба ҷаннат афтода бошам. На танҳо чаҳ-чаҳи булбулон,

балки муғчабандии долу дарахтон, дамидани майсаҳо ва аз ҳама асосӣ шукуфтаи гули бойчечак ҷанати ҳақиқиро менамояд, ки кас аз тамошош ҳаловат мебарад. Бешубҳа, ин баҳори диёрам аст, ки мислашро дар ягон ғушаву қанори дунё нахоҳӣ ёфт. Ҳамаи инро мо аз вазидани боди форами бӯи суманак ва аз шир-шири борони найсон дарк мекунем, ки баҳор омада истодааст. Баҳор дар байни чор фасли сол ҷунон дилфиреб аст, ки бо қадамҳои нахустинаш дили касро шод мегардонад.

Байни чашнҳои бузурги баҳорӣ Наврӯз мавқеи хоса дорад, ки ин чашнро аз соли 2010 инҷониб сар то сари дунё чашн мегарданд. Пухтани суманак ва дигар таомҳои миллии, бозихҳои рангиннамудии миллии ва дигар маросимҳои зеби Наврӯз буда, баҳри болидаҳотирӣ ва хурсандии мардуми тоҷик хизмат мекунад. Дар арафаи иди Наврӯз ҷавонмардон бо бозихҳои миллии варзишӣ машғул мешаванд, аз қабилӣ ғушгин, бузқашӣ, бандқашӣ ва ғайраҳо, ки ба Наврӯз ҳусни тоза мебахшанд.

Воқеан, Наврӯз бо чунин расму анъанаҳои оламиёнро дар ҳайрат мондааст. Наврӯз яъне рӯзи нав, рамзи бахту иқболи сафед ва оғози хурсандии мардуми тоҷик мебошад.

Раҷабалӣ РАҲМОҶОВ
донишҷӯи соли 1

Наврӯз бо қарори Маҷмаи умумии Созмони Милалӣ Муттаҳид ба як иди ҷаҳонӣ табдил ёфтааст. Наврӯз ба унвони иди баҳор ва эҳёи табиат дар

қулли кишварҳои Осиёи Марказӣ чашн гирифта мешавад. Бо таваҷҷуҳ ба ин ки мардумони Осиёи Марказӣ равобити ҳуби таърихӣ доштанд чашни Наврӯз дар миёни кишварҳои туркзабони минтақаи Осиёи Миёна, ба вижа ўзбекҳо, қирғизҳо, қазоқҳо ва туркменҳо низ дар натиҷаи равобити фарҳангӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва мавқеи ҷуғрофӣ гузариш ёфтааст. Ҳоло дар шаҳрҳои марказӣ — Самарқанд, Бухоро, Насаф, Тирмиз, Деҳнав, ки мардуми тоҷик аз қадимулайём сукунат доранд ва мардуми таҷҷоии ин манотик тоҷикон ҳастанд, суннат ва анъанаи Наврӯз хифз шуда ва мардуми ўзбек низ бо чунин расм аз Наврӯз таҷлил ба амал меоранд.

Қадимтарин манбаи иди Наврӯз — ин китоби муқаддаси зардуштиён “Авесто” мебошад. Тибқи ривоятҳои Авесто вақте ки Чамшед тахти тилогини худро сохт, дар вақти баромади офтоб дар қўҳи баланд гузошт ва тилло дар нурҳои Офтоб ҷилва дода равшании мисли Офтоб медод. Ин рӯзро Наврӯз номиданд ва ҳамчун аввали соли нав чашн гирифтанд.

Рамазони АБДУҲОЛИҚ
донишҷӯи соли 1

Барои гузаштагонӣ мо омандани Наврӯз ба худ ҳусусиятҳои хосро доро буд. Яъне дар гузашта мардуми тоҷик ранги сафедро ҳамчун рамзи покиву беолоишӣ, сулҳу осоиштагӣ, осмони соф ва қушоиши қор шумурда, дар интиҳоби ғизову ашё ва либоси ороиши хона ба он афзалият медоданд. Ниёгони тоҷикон қўшиш менамуданд, ки ҳар чӣ бештар ин ранг дар айёми Наврӯз ба назарҳо расад. Масалан, хангоми таҳвили сол либосҳои сафед ба бар мекарданд. Дар рӯи суфраи наврӯзӣ шакар, шир ва хўроқҳои аз ширу биринҷ таҳияшуда мегузоштанд. Аз ғушти қонварон, асосан, мурғ ва моҳиро рӯи дастархон мениҳоданд, ки сафедранг ҳастанд. Дар ин суфраи идона, инчунин себу сир ва санҷид ҳам ҷойгир мешуданд, ки дарунашон сафед мебошад. Бино ба маълумоти

моти Мусо ибни Исо Ал-Хисравӣ шохони сосонӣ пагоҳии рӯзи Наврӯз бози сафедеро парвоз медоданд ва субҳи Наврӯзро бо ошомидани шири наврӯшида ва ё хўрдани поре панири тоза оғоз мекарданд. Ва дар ин рӯз ба шох дар обғинаи нуқрагин об мебарданд. Занҳои тоҷик хангоми пухтани ғизои наврӯзӣ — сангҷаҳоро ба деғ меандозанд, ки рамзи фаровонӣ ва файзу баракат ба шумор меравад. Дар бисёр ҷойҳо ба деғи суманак ба ҷои сангҷаҳо 7 дона чормағз меандохтаанд.

Амирҷон ДОДОВ
донишҷӯи соли 1

Наврӯз чашни миллии инсондӯстона, баҳаморандаи мардумони мо ва созандаи пулҳои маънавии дустӣ ва ҳамкорӣ мебошад. Наврӯз чун рӯзи пайвандгари халқҳо ва миллатҳост. Мо меросбари гузаштагонӣ ин миллат ин чашни гаронбаҳои ниё-

гонро аз ҳаводиси рӯзғору ғуфунҳои шадиди таърих хифз намудем, гиромӣ доштем ва ба он шуқӯҳу ҷилои тоза бахшидем. Наврӯз баёнгари рӯзи тоза, зиндагии навин ва эҳёи табиат баъд аз сардии зимистон мебошад. Наврӯз ба ҷуз ин ки баёнгари рӯзи тоза мебошад, ифодаи паёми суруровар аз рӯҳи тоза, нафаси гарми табиат, эҳёи эҳсоси ишқу муҳаббат ва зиндагии тоза аст.

Таҳияи Эмомалӣ МИРАЛӢ

Фирдавс САНГАКОВ
магистри соли дуоми

АМАЛИ ЗИДДИИНСОНӢ

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, ки модару кӯдак тахти ҳимоя ва ғамхории махсуси давлатанд. Барои ҳифз ва ҳимояи ин киширо ҷомеа давлат тамоми имкониятҳоро истифода мебарад. Чунки кӯдакон табақаи ба ҳимоя эҳтиёҷманд ба шумор рафта, доимо ғамхорию ҳимояро аз ҷониби давлат интизоранд. Дар баробари ин муқаррароти конститутсионӣ як қатор меъёрҳои қонунгузорию ҷиноятӣ низ ба ҳифз ва ҳимояи ин табақаи аҳоли нигаронида шудааст. Масалан, боби 20 Кодекси ҷиноятӣ (минбад - КҶ) ба “Ҷиноятҳо ба муқобили оила ва ноболиғон” бахшида шудааст, ки он ҷавобгарии ҷиноятиро барои қордорхое, ки инкишофи ҷисмонӣ ва маънавий кӯдакро зерӣ таҷовуз қарор медиҳанд, дар бар мегирад.

Яке аз чунин ҷиноятҳо, ки Қонуни ҷиноятӣ пешбинӣ менамояд, ин савдои кӯдакон ба ҳисоб меравад. Он дар шаклҳои гуногун бо мақсади истисмор (иктисодӣ, ҷинсӣ ва м. и.) ё мақсадҳои дигар (фарзандхонӣ, гирифтани даромади молӣ ва м.и.) ифода ёфта метавонад. Савдои кӯдакон ба вазъи оилавӣ ва ҳолати равонии кӯдак таъсири манфӣ мерасонад. Таъмини арзишҳои оилавӣ, алоқаҳои ҳешутаборӣ, муқаддас будани таваллуди кӯдак ва тарбияи ӯ арзишҳои муҳими ҷамъиятӣ ба ҳисоб меравад. Қисми бештари кӯдаконе, ки вақти худро берун аз оила мегузаронанд, ҷабрдидаи чунин амалҳо мегарданд.

Маълумоти оморӣ нишон медиҳанд, ки савдои кӯдакон боло

рафта истодааст. Агар дар давоми чор асри ғуломдорӣ гардиши он аз 12 миллион зиёд нашуда бошад, пас дар давоми 30 соли охир танҳо дар минтақаи Осиё шумораи занону кӯдакон, ки ба ғуломии шахвонӣ фурухта шудаанд, ба 30 миллион нафар расидааст. Қисми зиёди ин тичорати ғайриқонунии ғайриинсонӣ дар дасти ташкилотҳои ҷиноятӣ қарор дорад. Мувофиқи ҳисоботи Созмони Миллали Муттаҳид (СММ) ҳамаҷола беш аз 4 миллион нафар одамон дар саросари ҷаҳон барои иҷрои қорҳои маҷбурӣ аз сарҳадоти кишварҳои дигар гузаронида шуда, ин қор ба синдикатҳои ҷиноятпеша соле то 7 миллиард доллари амриқӣ даромеди ғайриқонунӣ меорад.

Ба ҳамагон маълум аст, ки савдои кӯдакон бештар характери истисмори ҷинсӣ дорад, аз ҷумла ноболиғонро низ маҷбур месозанд, ки дар хонаи шахсони дигар фаъолият намоянд ва ё ба фаъолияти фоҳишагӣ машғул шаванд. Ҳоло бошад, зиёда аз ду миллион ноболиғон ба қирдорҳои ғайриахлоқӣ ҷалб гардидаанд, ки бештари онҳо ба савдои кӯдакон алоқамандӣ доранд. Чунин ҳолат на танҳо ба вазъи равонии онҳо зарар мерасонад, балки саломатии ҷисмонии онҳо низ таҳти хатари ҷиддӣ мегузорад. Кӯдакон ва ноболиғонро бештар чун қорманда қироя ва дар баъзе ҳолатҳо ҳатто чун афсари ҳарбӣ дар задухурдҳои мусаллаҳона низ истифода менамоянд.

Дар муқоиса бо ворисон, ноболиғон (махсусан кӯдакон) озодии мутлақ надоранд: озодии онҳо бо нишонаҳои ноболиғӣ ва мақоми онҳо дар ҷомеа маҳдуд шудааст. Бинобар ин, савдои кӯдакон на танҳо ба озодии онҳо зарар мерасонад, балки ҳуқуқи онҳо дар маҷмӯъ тахти таҷовуз қарор медиҳад ва набояд, ки объекти ҷинояти мазкурро танҳо озодии ноболиғон донист.

Ҳулоса, ҷинояти мазкур имрӯзо хусусияти фаромиллиро касб карда, муқориза бо он бояд самти муҳимми ҷорабиниҳои давлатӣ гардад. Дар як маврид, ҳар як аъзои ҷомеа вазифадор аст, ки дар ин ҷабҳа ба мақомоти давлатӣ кӯмакрасон бошад, то ки амали нангини мазкур дар ҷомеа решақан карда шавад.

Khurshed KAMOLOV
assistant of the criminal

One of the most widespread crime that is prohibited by many states and international organizations is Genocide.

First time the term of genocide was used by famous Poland lawyer Raphael Lemkin in 1944. He used this term in his famous book named “Axis Rule in Occupied Europe”.

Lemkin described this term as the systematic destruction of a nation or a people and the word immediately adopted by many countries in the international community. Before 1944 different terms were used to describe the intentional systematic killing including “massacre”, “extermination” and “crimes against humanity”. In 1941, Winston Churchill, when describing the German invasion of the Soviet Union spoke of a “crime without a name”. The term genocide was used in persecution of

Nuremberg trials, passed in 1945, but just as a descriptive term not yet as a formal legal term. The word genocide is the combination of Greek prefix Geno-meaning ‘race’ or ‘people’ and caedere (the Latin word for “to kill”). Now in today’s life the Genocide recognized as an international crime. The question is why is genocide recognized as an international crime? If we look to history genocide constrained not in one state but its widespread almost to all countries and nearly every country of the world during historical period commits such kind of crime to minority of country that has different culture, language, religion and so on.

Because of this, after World War 2 all states of the world gathered and within the United Nations Organization adopted and signed an international legal act that absolutely ban a crime of Genocide.

The first international document within the framework of United Nations that forbids genocide was United Nations Convention on the Prevention and Punishment of the crime of Genocide adopted by resolution 260 of the United Nations General Assembly on 9 December 1948.

According to 2nd article of this legal act Genocide mean “any of the following acts committed with

intent to destroy, in whole or in part a national, ethnical, race, or religious group such as:

- Killing members of the group
- Causing serious bodily or mental harm to members of the group
- Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part
- Imposing measures intended to prevent births within the group
- Forcibly transferring children of the group to another group

In line to Convention and national legislations the subject of Genocide can be both public officials and private individuals. Persons charged with genocide shall be tried by a competent tribunals of the State in the territory of which the act is committed or by an international penal tribunal.

It should be noted that genocide shall not be considered as political crimes for the purpose of extradition. Disputes between the Contracting Parties relating to the interpretation, application or fulfilment of the present Convention, including those relating to the responsibility of a State for genocide will be submits to the International Court of Justice.

As mentioned in the upward the genocide as a crime prohibited by international organizations and the states of the world. In Tajikistan genocide also absolutely prohibited and a person who commits such kind of crime the Criminal Code sets a criminal responsibility and punishment for it. According to 398 article of Criminal Code of Republic of Tajikistan Punishment for the crime of genocide in line to Criminal Code is stipulated from 15 to 20 years or death penalty

In Conclusion, Genocide is a kind of international crime that is against peace and security of people of the world. It is banned by international community. Both international organizations and states within the framework adopted and signed a document that prohibits and set a rule to fight against it.

NAVRUZ

Madina QOSIMOVA
2nd year student

Our country Tajikistan and Tajik people have an ancient history, customs and traditions that our nation follow, keep up and honor till nowadays. As an ancient nation we have our national holidays that were existed 1000 years ago. National holidays - the oldest and the most enjoyable traditions of any nation and Tajiks of course, are no exception. Our nation like no other, loves and knows how to celebrate, but so fun and exciting, that even without really understanding the value events, you just want to join, infected by enthusiasm and energy of what is happening. The list of holidays that we love and enjoy every year is very long but the most famous between them are Celebration of snowdrops or as in some regions of Tajikistan people call it Gulgardoni, Navruz, Holiday tulips or Sairi Lola, Buzkashi-Goat equestrian sporting event, Gushtingiri-Tajik fight, Muslim holidays like Ramadan and Kurban Bairam, Chavgonbozi-National game of the people of Tajikistan and others...

Whoever you ask in Tajikistan: -«What is the most beloved and famous holiday in your country?» everyone will answer: «Navruz»...

So it will be correct if we will start from the history of this marvelous holiday

HISTORY OF THE HOLIDAY

The first mention of Navruz

was found by historians in the texts of the «Avesta» - the sacred scripture of the ancient Persians. The entries in the book stated that the solemn event of the appearance of life on the planet should be celebrated on a separate day, and all living things have the right to a personal celebration. Also, the symbolism of the holiday was associated with the victory of life over death, and its triumph. Spring is a period of the revival of nature from winter cold, and the resumption of the life cycle. At this time, according to the ancient text, a new solar cycle began. The tome told how life on Earth was born, having gone through six species. Fire preceded Water, then the Earth appeared, Plants grew on it, Animals arose, and, last but not least, People. For this reason, celebration includes the celebration of absolutely all life forms. Muslims prepare for Navruz in a month, and every Tuesday they are dedicated to a particular element. As harbingers of the triumph itself, natural symbols receive their praise. This day has nothing to do with Islam, and glorifies the Sunny Year. All peoples with Turkic and Persian roots celebrate Navruz with special respect. Even before the spread of the Islamic faith, this celebration was rooted in the inhabitants of Persia and Iran, but in the Arab states it is strictly forbidden. India, Macedonia, Afghanistan and other countries celebrate Navruz, but the names may differ depending on the language features. In September 2009, Navruz was included in the representative list of UNESCO's intangible cultural heritage of humanity, and at the end of February 2010, the 64th session of the

UN General Assembly declared March 21 as «International Navruz Day.»

Holiday Navruz is one of the oldest on Earth. It has been known since Zoroastrians time, it was noted even before the 7th century BC. In the Achaemenids (VI-IV centuries BC) and Sassanids (III VII centuries BC) state.

TRADITIONS AND CUSTOMS

As a holiday with an ancient history, Nowruz has a huge number of traditions and customs. Popular characteristics dictate differences in these traditions, but for the most part the essence is the same. A key feature of Navruz is the

thorough preparation of the festive feast, which should be fun and wide. The preparatory period can even take several weeks, and much depends not only on food. The most important thing is to prepare the soul for the New Year. When Navruz arrives, there should be no outstanding debts, and the house needs to be put in perfect order. Current problems need to be solved, and the soul should be cleansed of bad thoughts and negative emotions. Cooking New Year's Eve also takes a lot of time, and is carried out a month before the holiday event. On the eve of the holiday, all household chores are sure to be completed, and all the necessary preparations are made. Clothing is washed with all care, housing is decorated with apple twigs, or pomegranate branches. A week before the momentous event, it is customary to visit the graves of relatives and put things in order. They bring flowers and treats to the cemetery. On the first day of Navruz, a ritual fire is kindled, candles, torches and other sources of fire are lit. Fans of the fire element received additional forces through their mystical bonfires, and also imposed protection on the houses. The fire was supposed to protect homes from evil, and not let black magic go inside.

The feast is made rich, and menus are developed weeks before the celebration. In each dish, seven mandatory components are observed that have the initial letter «C» in the title. The name of the tradition - Haft Sin - instructs the use of products starting with the Persian «C». Sire is garlic symbolizing medicine. Apples - Sib - beauty and health, Sabzi - the awakening of nature, cereals and greens. A symbol of love - the fruits of a sucker - Senchel. Vinegar is called Serke, and marks patience and wisdom. Wealth invites

bread cake to Saman. Dawn - Somag - a special rare spice. Of the necessary attributes of the festive table, colored eggs, a burning candle, fire and a mirror are distinguished. Fire protects from evil spirits, while the mirror completes everything old, and gives way to the new. Sprouts of wheat are germinated in advance, tied with a red ribbon, and put on a table for decoration.

WHEN WILL NAVRUZ BE IN 2020

Citizens of many states consider this New Year's holiday their traditional event, which has no connection with religion. If you determine the date of Navruz, you need to find out the day when the spring equinox will be. It is on these days, from March 20 to March 23, that the desired holiday happens.

In 2020, International Navruz Day will be celebrated on Saturday, March 21.

It should be noted that, depending on the country, the date of the holiday may differ slightly from the above. The duration of the celebrations for each nation has its own, someone celebrates three days, and someone needs a whole week. The onset of the spring New Year is called Navruz, and takes place in the solar calendar of Turkic and Persian nationalities. A rich feast is prepared in advance, and the table is set in accordance with traditional symbols.

According to the latest news Navruz in Tajikistan should be celebrated in 21 March in Khujand: «Emomali Rahmon gave decisive instructions for the improvement, maintenance of cities and districts, streets and squares, cultural centers for the celebration of the International Day of Navruz,» the Tajik leader's press service said.

КОРРУПСИЯ – МУШКИЛОТИ ЧОМЕА

Хусейн ГИЌЕВ
донишҷӯи соли 4

Имрӯзо коррупсия анқариб дар ҳар як давлат дида мешавад. Гузашта аз ин, дар шароити муосир коррупсия тадричан аз мушкилоти дохилӣ ба проблемаи глобалӣ мубаддал гардидааст. Ҳоло ҳама кишварҳо, аз ҷумла кишварҳои пешрафта, моделҳои зиддикоррупсионии худро дар партави ҷолишҳои нав баррасӣ мекунанд ва қонунҳо ва меъёрҳои навро дар бораи пурзӯр намудани масъулият барои коррупсия қабул намуда истодаанд. Дар байни қорҳои зиддикоррупсионӣ, Тоҷикистон дар байни кишварҳои ИДМ яке аз ҷойҳои намоёнро ишғол менамояд. Давлати мо барои пешгирии коррупсия қорҳои мақсаднокро анҷом дода истодааст.

Яке аз вазиғаҳои муҳиме, ки Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардааст, тақмили қонунгузории зиддикоррупсионӣ мебошад. Тақмилдиҳии қонунгузории зиддикоррупсионӣ ба ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои шаҳрвандон, таъмини амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз

таҳдидҳои пайдоиши коррупсия, таъмини фаъолияти пурсамари мақомоти давлатӣ, шахсони мансабдор ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда, тавассути огоҳӣ, муайян кардан, пешгирӣ ва ошқор намудани ҳуқуқвайронкуниҳои марбут ба коррупсия, рафъи оқибатҳои онҳо ва ба ҷавобгарӣ кашидани гунаҳгорон принципҳои асосии мубориза бо коррупсияро муайян мекунад. Ба қонунҳои мурофиавӣ тағйири иловаҳо ворид карда шуданд, масъулият барои қонуншиканӣҳои коррупсионӣ пурзӯр карда шуд. Ҳама бояд дар хотир дошта бошад, ки онҳое, ки амалҳои ғайриқонунӣ содир мекунанд, аз ҳама имтиёзҳо маҳрум карда шудаанд. Муқовимат ба коррупсия қори дастаҷамъона буда, дар он мақомоти давлатӣ дар ҳамбастагӣ бо ҷомеаи шаҳрвандӣ ва бо иштироки ҳар як фарди ҷомеа метавонад натиҷаҳои дилхоҳро ба даст оварад ва болоравии коррупсияро қоҳиш диҳад. Яке аз самтҳои асосии сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мубориза бо коррупсия мебо-

шад. Қадом ҷанбаҳои мубориза бо ҳуқуқвайронкуниҳо дар сатҳҳои гуногун муҳокима карда шаванд, коррупсия ҳатман яке аз хусусиятҳои фарогирии он аст. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар бораи мубориза бо фасод сухан ронда, борҳо таъкид кардааст, ки коррупсияро бидуни иштироки ҷомеа мағлуб кардан ғайриимкон аст ва мубориза бо коррупсия яке аз самтҳои асосии сиёсати давлатӣ дар Тоҷикистон мебошад, ки афзалияти онро сарвари давлат ба таври возеҳ муайян кардааст.

Бояд тазаққур дод, ки ҷиҳати иҷроиши дастуру супоришҳои Президенти кишвар дар амалисозии стандартҳои байналмилалӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии зиддикоррупсионӣ, баҳри пешгирӣ ва мубориза бо коррупсия Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон минбаъд низ кӯшиш ба ҳарч дода, муқовимати шадидро бар зидди ин падидаи номатлуб боз ҳам пурзӯр хоҳад кард.

ЗУҲҲУРОТИ НОМАТЛУБ

Дар ибтидои асри XXI инсоният бо ҳатари ҷиддие, ки бо бақои одаму олам таҳдид менамояд рӯ ба рӯ гаштааст, ки номи он терроризми байналмилалӣ мебошад. Албатта, онҳое ки меғуянд терроризм падидае аст, ки инсониятро дар тамоми ғули таърихи мавҷудияташ ҳамроҳӣ намуда, омадааст беасос нест. Ҳоло қасе гуфта наметавонад, ки якумин амалиёти террористӣ қай ва дар қучо ва бо қадом мақсад рух додааст. Дар аҳди қадим, асрҳои миёна ва давраи нав ҳам одамони алоҳида ва ҳам ғуруҳҳои муташаккили сиёсӣ мазҳабие буданд, ки ба воситаи тарсонидану даҳшатафканӣ меҳостанд мақсадҳои худро ба души дигарон бор намоянд. Дар ин давраҳо амалҳои террористӣ боиси қушта шудани теъдоди одамони зиёде мегардид. Дар охири асри XIX ва XX амалҳои террористӣ характери сиёсӣ ба худ гирифта, доираи фаъолияти террористон ҳеле васеъ мегардад.

Терроризм ва экстремизм аз мафҳумҳое, ки дар замони муосир вирди забонӣ ҳама гардидааст ва ин ду мафҳум ба ҳамдигар алоқаманд

буда қуднопазир мебошанд. Истилоҳи “Терроризм” аз қалимаи лотинии “Terror” гирифта шуда маънояш тарс ва ваҳм мебошад. Террористон меҳоханд мақсаду мароми худро бо роҳи зӯрварӣ, қуштор, тарсу ваҳм амалӣ созанд.

Имрӯз терроризм дар минтақаҳои ғуноғуни қаҳон доман паҳн карда, ҳатари бузурги иҷтимоӣ дорад ва барои амнияти давлатҳои алоҳида ва минтақаҳо воқеан таҳдид эҷод менамояд. Айни замон масъалаҳои марбут ба амалҳои террористӣ дар қаҳон муташанҷи бокӣ менамояд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қандин маротиба дар баромадҳоиашон аз минбари СММ ва дигар ташкилотҳои бонуфузи байналмилалӣ иброз доштанд, ки “Террорист ватан, миллат ва дину мазҳаб надорад”

Қуноне дар боло қайд карда шуд қиноятҳои хусусияти террористӣ ва экстремистӣ дошта ба ҷомеаи қаҳонӣ таҳдид дорад ва Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин хусус як қатор санадҳои меъёрию ҳуқуқиро қабул намудааст, ки

Қубод БОБОЕВ
донишҷӯи соли 3

мутобиқи он соҳторҳои давлатию қамъиятиро барои мубориза ба зидди қиноятҳои хусусияти террористӣ ва экстремистӣ дошта муваззаф гардидааст.

Вобаста ба гуфтаҳои боло Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамқун як узви қомилҳуқуқи ҷомеаи қаҳонӣ мубориза бар зидди терроризм ва экстремизмро яке аз ҳадафҳои асосии худ қарор дода, дар ин самт тадбирандешӣ намуда истодааст. Мо қавонон қамеша ба суҳанони Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон пайравӣ намуда, бояд терроризм ва экстремизмро шиддатан маҳқум намоем.

Яке аз соҳторҳое, ки имрӯз дар самти паҳн гардидан, истифода бурдан ва ба муомилоти ғайриқонунӣ маводи муҳаддир муборизаи беамон мебарад, ин Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Аз санаи таъсис ёфтаниаш то ба ҳол мақомоти зикршуда оид ба решакан намудани ин маводи марғовар ба қомеъбихои зиёде ноил гардидааст. Аз ин рӯ, қостем қаме маълумот вобаста ба ин ниҳоди давлатӣ иброз намоем.

АГЕНТӢ – СИПАРИ БОЭЪТИМОД

Протоқол дар бораи таъсиси Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Раёсати Созмони Миллали Муттаҳид оид ба назорати маводи нашъаовар ва пешгирии қиноятқорӣ аз 27 апрели соли 1999 дар шаҳри Вена аз қониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба имзо расидааст. Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таъсиси Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон”, Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Раёсати Созмони Миллали Муттаҳид оид ба назорати маводи нашъаовар ва қиноятқорӣ ҳуҷқати лоиҳавии “Агентии назорати маводи нашъаовари Тоҷикистон марҳилаи 2”-ро имзо намуданд. Фаъолияти худро Агентии мазқур аз 01. 06. 1999 сол оғоз намуд.

Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти ҳифзи ҳуқуқ мебошад, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи мубориза бо муомилоти ғайриқонунӣ воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ, преқурсорҳои онҳо ва назорати муомилоти онҳо дар худуди Ҷумҳурии Тоҷикистон тақбиқ ва назорат менамояд.

Вазиғаҳои асосии Агентӣ аз таъмини қамоханғсозӣ ва назорати фаъолияти мақомоти давлатӣ оид ба муомилоти воситаҳои нашъадор, моддаҳои психотропӣ, преқурсорҳои онҳо, мубориза бо муомилоти ғайриқонунӣ онҳо, пешгирии нашъамандӣ, инқунин қамоханғсозии фаъолияти ташкилотҳои қамъиятӣ оид ба пешгирии нашъамандӣ, таъмини қамоханғсозӣ дар масъалаҳои назорат аз болои нашъамандӣ дар сатҳи миллий, барғузории амалиётҳо ва тафтишоти бо муомилоти ғайриқонунӣ маводи нашъаовар ва қочоқи онҳо, қамоханғсозии фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва ҳадамоти маҳсус оид ба масъалаҳои мубориза бо муомилоти ғайриқонунӣ маводи муҳаддир, қамоханғсозии вазорату идораҳо, ташкилотҳои қамъиятӣ ва ғайридавлатӣ оид ба пешгирии нашъамандӣ ва қоҳиши талабот ба маводи муҳаддир иборат мебошад.

Низомномнома дар бораи Агентӣ 30 январӣ соли 2007 таҳти №156 тақдиқ шудааст. Агентӣ мақомоти назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки дар фаъолияти худ таңҳо ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисобот медиҳад. Агентӣ дар фаъолияти худ Қонституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки аз қониби Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шудааст эътироф мекунад. Тиққи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон Агентӣ дар муносибатҳои байналмилалӣ вобаста ба масъалаҳои гардиши ғайриқонунӣ маводи нашъадор, моддаҳои психотропӣ, преқурсорҳо, назорат аз болои қариду қуруши ғайриқонунӣ онҳо ва пешгирии нашъамандӣ манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро намояндагӣ мекунад.

Завқат АРБОБОВ
донишҷӯи соли 1

ПЕШВОИ МИЛЛАТИ МО

Дар масири таърих ҳамаи халқияту миллатҳо ба шахсе ниёз доштанд, ки роҳи онҳоро муайян ва зиндагии онҳоро беҳтар намояд. Яъне, тамоми мардумон ба роҳнамо ва пешвие ниёз доштанду доранд, ки онҳоро дар роҳи сулҳу субот ва расидан ба қуллаҳои баланди давлатдорӣ роҳнамоӣ намояд. Хусусан барои рушди кишварҳои тараққиқардаи имрӯза низ замоне сарсупурдагоне буданд, ки сахми бориз ва роҳнамоии худро доштанд. Барои мисол, дар рушди Олмон Отофон Бисмарк, дар рушди ИМА Ч. Вашингтон ва Ўфе́рсон, барои рушди Русия Пётри Кабир, дар рушди Фаронса Наполеон, барои пешрафт ва озодихоии халқи Ҳиндустон М. Гандӣ ва монанди ин шахсиятҳо сахми бузурге доштаанд. Дар таърихи халқи тоҷик низ чунин шахсиятҳо кам нестанд, ки дар ҳар давраи замони барои

ҷомеаи башарӣ ва наслҳои худ хизмати арзандае боқӣ гузоштаанд.

Ҳамон тавре ки ба ҳамагон маълум аст баъди ба даст овардани Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон вазъии ноороми мамлакатро фаро гирифта, барои амнияти субот ва сулҳу оромӣ дар кишвар

овардан шахсе лозим буд, ки роҳбарии кишварро ба уҳда гирифта, давлатро ба як низомии муайяне дарорад.

Ин шахсияти бузург Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти кишвари азамон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон буд, ки роҳбарии давлатро дар замони ҷанги

таҳмилии шахрвандӣ дар вазъияти басо хатарнок ба уҳда гирифт. Маҳз дар ҳамаи лаҳзаҳои барои миллат мушқилу тақдирсоз ва барои таърих фаромӯшнашаванда Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бе ягон тарсу ҳарос бо шӯҷоати том ва иродаи

Қадам ФАТҲУЛЛОЕВ
донишҷӯи соли 3

кавӣ ин бори сангинро ба дӯш гирифта, дар баромади аввалини худ дар Иҷлосияи ХХІ Шӯрои Олии ҶТ, ки дар ш. Хучанд баргузор гардид, савганд ёд кард, ки «Ман ба халқи тоҷик сулҳ меоварам» ва мардуми тоҷик шохиди онанд, ки Пешвои миллат ба савганди худ вафо намуд.

Часур АБДУСАТТОРОВ
донишҷӯи соли 1

ОФАРИДГОРИ ҶАҲОНИ МАЪНӢ

Мавлоно Чалолиддин Мухаммади Балхӣ яке аз нобиғаҳои бузургтарини миллати тоҷик мебошад, ки дар тамоми ақсои Шарқ маъруфу маҳбуби дидаву дилҳост. Эҷози Маснавии Маънавӣ аз тарафи Мавлоно худ як муъҷизаи воқеӣ дар ҷаҳони маънӣ мебошад. Мавлоно бо эҷоди он оташеро дар ҷаҳон фурузон намуд, ки дар ҳастии инсон кибру ғурур, кинаву адоват ва такаббуриро сӯхта нобуд месозад. То имрӯз инсоният бо дарназардошти тамоми дастовардҳои моддӣ худ дар ҷаҳони маънӣ қомебиеро ба ин мазмун ноил гашта натавонист. Он оташе, ки дар боло қайд шуд худ тасодуфи набуда, ҳамон оташест, ки ҳанӯз дар сафари Нишопур Шайх Фаридаддини Аттор ба падари Мавлоно Баҳоуддини Валад гуфта буд: «Зуд бошад, ки ин писари ту оташе бар сухтағони ҷаҳон бизанад. Ва ин оташ аллакай ба само печид ва дар андак муддате чун Оғтоб намоёни оламиён гашт. Ва он саро по нӯри маърифат аст ва он ҳеҷ гоҳ кам намегардад».

Замони зиндагии Мавлоно ба айёме рост меояд, ки пояи иҷтимоии ҷомеа дар ҳоли ҳеле ноустувор қарор дошт. Ба замми ин зулму истибдод ба авҷи аълои худ расида буд. Ғайр аз ин хавфи ҳуҷуми муғулони бодиягард ба Мовароуннаҳр сабаби рӯ ба ғурбат ниҳодани Баҳоуддини Валад бо аҳли оилааш гардид.

Чалолиддини Балхӣ дар хусуси ёди он айём гуфтааст:

По тикӣ гаштан бех аз кафши танг,
Дарди ғурбат бех, ки андар

хона ҷанг.

Мавлоно ба хангоми сафар ва умр ба сар бурдан дар ғурбат ҳамеша дар ёди зодгоҳу Ватани худ (Варорӯд) буд ва аз кӯтоҳии умр ва фироқ ишораҳо низ мекунад:

Умри фонӣ ҳамчу барқ асту дурахш,

Бо дурахше қай тавон шуд, сӯйи Вахш.

Маъруфияту маҳбубияти ӯ ҳамешагӣ буда, костанашавандаву ҷовидона мебошад, чаро ки тараннуми ҳақиқату ҳалолқорӣ, адлу ростӣ, ишқу муҳаббат ва ҳоксорию ҳамчун баландтарин арзишҳои инсонӣ ба сабки назм даровардааст. Намунаи хурде, ки ифодакунандаи ин гуфтаҳост:

Илму ҳикмат зояд аз лукмаи ҳалол,
Ишқу рикқат ояд аз лукмаи ҳалол.
Чун зи лукма ту ҳасад бинию ром,
Ҷаҳлу ғафлат зояд онро дон ҳаром.
Ҳеҷ гандум корию ҷав бар диҳад,
Дидаи аспе, ки қураи ҳар диҳад.
Лукма тухм асту бараи андешаҳо,
Лукма баҳру гавҳараш андешаҳо.
Зояд аз лукмаи ҳалол андар даҳон,
Майли хидмат, азми рафтан он ҷаҳон.

Ҳар як мисраи ин ганҷинаи маънӣ дарун ба дарун мармуз ва баъзан кашфношуда ҳам буда, он барои мардуми оддӣ чун порчаҳои шеърӣ ва барои соҳибдилон ба мисли коиноти бекаронест ноошкор. Ба камол расидани чунин шахсияте аз миллати тоҷик худ нишонаи бузургӣ ва покманишии миллати тоҷикон аст.

Дар ниҳояти фикр, ба ҷавонон ва умуман ҳар фарди ҳикматдӯст хондан ва дар роҳи ҳаёт раҳнамо таъйин намудани асарҳои беавазли ин шахсияти бузургро тавсия медиҳем ва ҳамзамон талаботи аввалиндараҷа барои истодагари қардан дар айёми бархӯрди тамаддунҳо мешуморем.

ҲИКМАТ

Бузургеро пурсиданд:

- Чаро дӯстон ба осонӣ душман мешаванду душманон бо маҷаллати зиёд дӯст мегарданд?

Гуфт:

- Чунки сӯхтан осон асту сохтан мушқил, шикастан осон асту пайванд қардан мушқил, маблағ сарф қардан осон асту маблағ ёфтани мушқил.

Аз ин бармеояд, ки аз ҳама кори мушқил ин эҷод қардану обод қардан аст!

Дар ҳаёт ман бисёр чизҳо шунидам — қасамҳо, ваъдаҳо, таърифҳо, аммо беҳтарин чизе, ки ман шунидам — ҳомӯшӣ аст. Дар он дурӯғ нест.

Яке аз наздикони Сукрот бо ҳаяҷон гуфт:

- Медонӣ, роҷеъ ба яке аз шоғирдонат чӣ шунидам?

- Лаҳзае сабр бикун! - посух дод Сукрот, - пеш аз он ки чизе бигӯӣ, хоҳиш мекунам ба се пурсиши ман ҷавоб бидеҳ.

- Бифармоед, ин се пурсиш кадом аст?

- Оё қомилан боварӣ дорӣ, он чиро, ки меҳахӣ ба ман бигӯӣ, ҳақиқат дорад?

- На, фақат дар мавридаш шунидам, - ҷавоб дод ӯ.

- Он чиро дар мавриди шоғирдам меҳахӣ ба ман бигӯӣ, оё ҳабаи хуб ва хушхалқунанда аст?

- На, баръакс.

- Пас, оё он бароям судманд аст?

- На, устод!

- Агар меҳахӣ ба ман чизеро бигӯӣ, ки на ҳақиқат дорад, на хуб аст ва на судманд, пас, чаро аслан онро ба ман мегӯӣ?

Махмуроб ТОЧИДИНОВ
донишҷӯи курси 4

Моликияти зехнӣ аз давраҳои аввали пайдоиш то ба имрӯз ниёз ба хифз ва химояи ҳуқуқӣ дорад. Химояи объектҳои моликияти зехнӣ ва ҳуқуқҳои он дар ҳар давраи замон гуногун буд. Давраи аввали хифзи моликияти зехнӣ ба додани имтиёз ба шахсони алоҳида алоқамандӣ дошт. Ин давра то асрҳои XVIII давом меёбад. Давраи дуюм бошад солҳои 1790 — 1883-ро дар бар мегирад, ки ин давраи давраи ба миён омадани патентҳои миллии меноманд. Вобаста ба хифзи моликияти зехнӣ ва ҳуқуқҳои он дар давраи нав, зарурати дар сатҳи ҷаҳонӣ хифз гаштани онҳо ба амал омад. Бинобар ин, давраи сеюми хифзи онро давраи ҷаҳонгардии ҳуқуқи моликияти зехнӣ меноманд, ки оғози он аз соли 1883 то замони муосир дар бар мегирад. Сараввал, ба хоҳири хифзи объектҳои моликияти зехнӣ бисёр давлатҳо миёни худ шартномаҳои дучонибаро ба тасвиб расониданд. Аммо дере нагузашта маълум шуд, ки системаи созишномаҳои дучонибаро бо сабаби фарқиятҳои назаррас дар танзими ҳуқуқи ин муносибатҳо дар кишварҳои гуногун хифзи

самарабахшро таъмин карда наметавонанд. Аз ин рӯ, бо мақсади муттаҳид сохтани қонунгузори давлатҳои гуногун, дар охири асри XIX аввалин конвенсияҳои байналхалқии универсалӣ қабул карда шуданд.

Бо мақсади химояи ҳуқуқҳои ихтироъкорону навоарон соли 1883 Конвенсияи Париж оид ба хифзи объектҳои моликияти саноатӣ ва соли 1886 Конвенсияи Берн оид ба хифзи асарҳои адабӣ ва бадеӣ қабул гардиданд. Ин Конвенсияҳо аввалин санадҳо барои хифзи объектҳои марказии моликияти зехнӣ ба ҳисоб мераванд. Дар ин санадҳои байналхалқӣ то имрӯз чандин маротиба тағйиротҳо ворид шудаанд. Конвенсияҳо тартиби бақайдгирии байналхалқӣ, муҳлати хифзи бай-

налхалқӣ, тартиби хифзи ин объектҳо ва дигар ҳолатҳои заруриро пешбинӣ намудаанд. Масалан соҳибкор ё фирмае, ки меҳодад тамғаи молӣ ва ё тамғаи хизматрасониашро хифз намояд, як ариза ба Бюрои Созмони Умумиҷаҳонии Моликияти Зехнӣ (СУМЗ) пешниҳод карда, бочҳои зарурии бақайдгириро мебардозад. Дар натиҷаи бақайдгирӣ вай ҳуқуқи химояи тамғаи молӣ ва хизматрасониашро дар тамоми мамлакатҳои узви ин Конвенсия соҳиб мегардад. Муҳлати хифзи объектҳо аз рӯи таъиноташон гуногун аст. Масалан хифзи тамғаҳои молӣ ва хизматрасонӣ муҳлати 20-сола доданд. Объектҳои ҳуқуқи муаллифӣ бошад, тибқи Конвенсияи Берн тамоми умри муаллиф ва 50 сол баъд

аз маргаш мебошад. Муқаррароти муҳлате, ки моддаи 17-и Қонуни ҚТ “Дар бораи ҳуқуқҳои муаллиф ва ҳуқуқҳои вобаста ба он” муайян кардааст, бо муқаррароти муҳлате, ки Конвенсияи Берн пешбинӣ кардааст, пурра мутобиқат мекунад. Аз ин рӯ, санадҳое, ки дар соҳаи хифзи объектҳои моликияти зехнӣ дар ҚТ мавҷуданд, дар мутобиқат бо меъёрҳои Конвенсияҳои болозикршуда қабул гардиданд. Ҳуқуқвайронкуниҳо ва баррасии бахсҳо дар соҳаи объектҳои моликияти зехнӣ аз ҷониби СУМЗ амалӣ карда мешавад. Ба ғайр аз Конвенсияҳои мазкур боз як қатор созишномаҳои шартномаҳои алоҳида барои танзими объектҳои моликияти зехнӣ мавҷуд аст. Масалан Созишномаи Мадрид дар бораи бақайдгирии нишонҳо, Шартномаи Найробӣ оид ба хифзи рамзҳои олимпӣ, Созишномаи Будапешт дар бораи эътирофи байналмилалӣ нигоҳдории микроорганализмҳо ва ғ.

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 1994 аъзои Конвенсияи Париж ва аз соли 1999 аъзои Конвенсияи Берн ва як қатор шартномаҳои созишномаҳои номбурда мебошад. Самарабахшии ҳамроҳшавии мо ба ин созмонҳо ба ақидаи мо ҳамон вақт ба назар мерасад, ки ҳадафи қоруми стратегияи мамлакатамон саноатикунони босуръати мамлакат, амалӣ гардад. Зеро моликияти зехнӣ дар мамлакатҳое, ки иқтисодиёти баланд ва алаҳқусус саноати зиёд доранд, рушд кардааст ва онҳо ба хоҳири хифзи манфиатҳои қорхонаву ширкатҳои худ ба ин созмонҳо ҳамроҳ гардиданд.

ҲУҚУҚИ МУАЛЛИФӢ

Ҳуқуқи моликияти зехнӣ — муносибатҳои амволи ва ғайриамволи нисбат ба натиҷаи фаъолияти зехнӣ (асарҳои илмӣ, санъат ва адабиёт), воситаҳои фардиқунонии молҳо, қорҳо ва хизматрасониҳо (воситаҳои фардиқунонӣ) ва дигар объектҳои ба он баробаркардашударо ба танзим мебарорад.

Моликияти зехнӣ ҳамчун зерсоҳаи ҳуқуқи граждани, яқчанд падидаҳои ба худ хос дорад. Яке аз падидаи мустиқили ҳуқуқи моликияти зехнӣ ин ҳуқуқи муаллифӣ ва ҳуқуқҳои вобаста ба он мебошад.

Ҳуқуқи муаллиф маҷмӯи меъёру муқарраротест, ки муносибатҳои марбут ба офаридан ва истифодабарии асарҳои илмӣ, адабиёт ва санъатро ба танзим мебарорад. Муаллиф шахси воқеӣ, ки асар дар натиҷаи меҳнати эҷодии ӯ офарида шудааст. Асар маҳсули фаъолияти зехнии инсон, унсури ҷаҳони рӯҳӣ ва маънавии ӯст. Ҳуқуқи муаллиф ба асарҳое паҳн мешавад, ки маҳсули қори эҷодӣ мебошанд.

Бояд қайд кард, ки объектҳои ҳуқуқи муаллифӣ ҳамон вақт эътирофшуда ва хифзшаванда мегардад, ки вай дар шакли объективӣ ифода ёфта бошад. Масалан дар зехнӣ мо қор доштани идеяи нав, концепсияи нав маъно ба вучуд омадани ҳуқуқи муаллифиро надорам. Барои ба вучуд омадани он ҳамчунин эътирофи он зарураст, ки чунин натиҷаи фаъолияти зехнӣ аз зехни инсон қудо карда шуда дар шакли объективӣ таҷассум ёбад (хаттӣ, даҳонӣ, сабти овозӣ ва видео, тасвирӣ ва ғ).

Дар натиҷаи офаридаани асар, муаллиф соҳиби ҳуқуқи истисноии муаллифӣ мегардад. Доир ба

ҳуқуқҳои истисноии муаллиф назарияҳои гуногун қор доранд. Як гурӯҳи муҳаққикон бар он андешаанд, ки ҳуқуқи истисноӣ маънои инҳисории (монополия) дорандаи ҳуқуқи муаллифиро ба истифодаи асар дорад. Гурӯҳи дигар бошад, бар он назаранд, ки танҳо дорандаи ҳуқуқи муаллифӣ масъалаи баамалбарории ҳуқуқҳои муаллиф ва истифодаи асарро ҳал

карда метавонад. Гуфтан мумкин аст, ки ҳуқуқи муаллиф ҳам ҳуқуқи ғайриамволии (маънавии) муаллифро, ки муҳлати номуайян дорад ва инчунин ҳуқуқи амволии истифодаи асарро (ҳуқуқи истисноии муаллиф), ки муаллиф метавонад ба шахси дигар тахвил диҳад, дар бар мегирад. Ҳуқуқи истисноии муаллиф фарогири ҳуқуқҳои амволии муаллифӣ мебошад.

Муҳаммад ТОҲИРЗОДА
донишҷӯи соли 4

Ҳуқуқҳои шахсии ғайриамволии муаллиф, мувофиқи м. 15 Қонуни ҚТ “Дар бораи ҳуқуқи муаллиф ва ҳуқуқҳои вобаста ба он” аз инҳо иборатанд: ҳуқуқи муаллифият, ҳуқуқи ном, ҳуқуқи интишор аз ҷумла бозхонд, ҳуқуқи хифзи эътибори муаллиф, ҳуқуқи дахлнопазирии асар.

Ба ҳуқуқҳои амволии муаллифӣ мувофиқи м. 16 қонуни зикргардида, инҳо шомиланд: ҳуқуқи таҷдид, ҳуқуқи паҳнкунӣ, ҳуқуқи воридот, ҳуқуқи намоиши оммавӣ, ҳуқуқи иҷрои оммавӣ, ҳуқуқи паҳши эфирӣ, ҳуқуқи паҳши кабелӣ, ҳуқуқи тарҷума ва ҳуқуқи қоркард.

САРАЗМ — САРОҶОЗИ ТАМАДДУНҲО

Тоҷикон ҳамчун миллати куҳан ва тамаддунофар дорои ёдгориҳои бузурги таърихӣ мебошанд, ки ин нишон аз таърихи қадим доштан ва бузургиву азамати миллат аст. Яке аз ёдгориҳое, ки исботи гуфтаҳои боло, ин маданияти Саразм мебошад, ки дар сарчашмаҳои таърихӣ ба маънои “сари замин ёд мешавад”. Саразм ёдгории нодиртарини ҳазораҳои IV-III ба шумор рафта, таърихи қадимаи миллати тоҷикро дар худ инъикос менамояд ва чун ғаҳвораи таърихи инсоният ва сарчашмаи тамаддуни инсонӣ мебошад. Тибқи маълумотҳои таърихӣ ин ёдгори дар масофаи 15 км, дар қисмати ғарбии шаҳри Панҷакент, дар роҳи мошингарди Панҷакенту Самарқанд ҷой дошта, беш аз 100 га заминро фаро гирифтааст.

Бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21 сентябри соли 2001 ёдгории Саразми шаҳри Панҷакент ҳамчун Маркази ташаккули тамаддуни кишоварзӣ, хунармандӣ ва шаҳрсозии тоҷикон эълон гардида, 31 июли соли 2010 бо пешниҳоди Тоҷикистон ин ёдгории нодир аз ҷониби ЮНЕСКО ба феҳристи мероси фарҳанги умумибашарӣ ворид гардид.

Саразм ҳамчун яке аз марказҳои тамаддуни ҷаҳонӣ дорои мақоми муҳим ва байналхалқӣ мебошад. Бо ташаббуси Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва ҷонибдорӣ соҳибони ЮНЕСКО моҳи сентябри соли 2020 ин санаи таърихӣ дар сатҳи байналмилалӣ бо

шукӯҳу ҷалол ҷашн гирифта мешавад.

Банда, ки зодаи шаҳри бостонии Панҷакентам, дар таътили зимистона вақте ба диёр рафтам, аз намудам, ки боре аз ин мавзеи таърихӣ دیدан намоям. Маро корманди Донишқадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент номзади илми таърих, дотсент Исмаилюлло Раҳматуллоев, ки солиёни

зиёд шоғирди бехтарин кашшофи кашфиёти Саразм Абдуллоҷон Исроқӣ буд, ба шаҳраки Саразми бостонӣ ошно намуда, бароям аз таърихи ин сарзамини тамаддунофар маълумоти пураарзиши илмӣ дод. Роҷеъ ба маликаи Саразм, тангаву сиккаҳо, деворанигораҳо, кӯзаву асбобҳои маишии рӯзгор, ҷавохироту тиллоҳои ёфтшуда ва ғайра суҳан ронда, онҳоро экспонатҳои нодирӣ Саразм номид.

Гӯри “Маликаи Саразм” нишон медиҳад, ки дар ҷомаи мазкур зан мақоми баланд доштааст. Чунки дар гардани “Маликаи Саразм” марҷонҳои тилло, сангҳои киматбаҳо, дурру ҷавохир овозон буда, сару либосашро ҷавохирот оро медод.

Дар воқеъ, пойгоҳи бостоншиносии Саразм ифодакунандаи фарҳангу тамаддуни куҳани халқи

тоҷик мебошад. Соқинони Саразми бостонӣ дар аҳди биринҷӣ ба кишоварзӣ, ҷорводорӣ ва намудҳои гунгуни хунар машғул буданд.

Дар ёдгориҳои Саразм якҷанд нишонаҳои тамаддуни шарқӣ дида мешаванд. Аз қабилҳои биноҳои боҳашамат, кӯчаҳои сангфарш, мавҷуд будани расаҳои хунармандӣ, кулолгарӣ, хумдонҳо, маъдангудозӣ, заршӯиву заргарӣ, бофандагиву ресандагӣ, чармгарӣ, коркарди ҷуб, сангтарошӣ ва ғайра.

Дар воқеъ, шаҳри қадимаи Саразм ва таъриху рӯзгори гузаштагони шухратманди миллати тоҷикро омӯхтан ва боз ҳам баланд шудани обрӯю нуфузи миллат дар арсаи байналмилалӣ ҳоҳад шуд.

Динора БОБОХОНОВА
донишҷӯи соли 3

